

VERSLAG van de hybride vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water op 17 mei 2023

Voorzitter:

Mevrouw A. Oude Luttikhuis

Namens GS aanwezig: de heer H. van Essen, de heer R. van Muilekom, mevrouw M. Sterk.

Aanwezig: Mw. Van der Pas, mw. Batteau, dhr. de Jong, mw. De Widt, dhr. Overkleef, Dhr. Wolting, mw. Kennedy-Doornbos, mw. Hoek, dhr. Vogel, dhr. Draisma, dhr. Berends, dhr. van den Dikkenberg, dhr. Nagtegaal, dhr. van Breukelen, dhr. van Dieren, mw. Zagt, mw. De Boer, dhr. Adriani, mw. Van Elteren, dhr. Hart, dhr. Virginia, dhr. Schipper, mw. Butterman, mw. Van Gilse

Van ambtelijke zijde aanwezig:

N. Nellestijn (commissiesecretaris), F. Kools (griffier), Katy Boesten (Notuleerservice Nederland)

---

1. Opening

De voorzitter, mevrouw Oude Luttikhuis, opent de vergadering en heet de aanwezigen en degenen die via Teams deelnemen of meeluisteren welkom. Iedere fractie krijgt 9 minuten spreektijd en het college van GS in totaal 39 minuten. Er wordt van tijd tot tijd een tussenstand gegeven. De interrupties en toelichtingen tellen mee voor de spreektijd. Er zijn geen afmeldingen ontvangen.

2. Vaststellen agenda

De heer Van den Dikkenberg stelt voor om de Natuurdoelanalyses (agendapunt 14) naar een de volgende commissievergadering te verschuiven zodat dit gekoppeld kan worden aan een extra informatiesessie voor de natuurdoelanalyses. Hij heeft een opzet en vragen voor de infosessie in de woordvoerdersapp gezet en hij verzoekt de commissieleden dit te verrijken met vragen en aanvullingen zodat het een doelmatige sessie wordt. De commissie gaat met het agendavoorstel akkoord.

De voorzitter meldt dat de agenda gisteren ook nog is aangepast. De agenda wordt – met de zojuist vermelde wijziging - vastgesteld.

3. Mededelingen

De voorzitter geeft het woord aan de gedeputeerden.

Gedeputeerde Sterk heeft een procesmededeling over het Landbouwakkoord. In de media hoort men van alles, maar men heeft nog steeds geen Landbouwakkoord gezien. Bij de volgende commissievergadering zal dit mogelijk wel het geval zijn. Het Landbouwakkoord zal dan aan de commissie RGW voorgelegd worden met de vraag of de Staten dit kunnen ondertekenen. Mocht dit niet zo zijn dan zal GS op zoek gaan naar maatwerkafspraken met de Staten.

Gedeputeerde Van Muilekom meldt over de ontwikkeling van de woondeals dat in maart in de regio Amersfoort en Food Valley woondeals zijn ondertekend. Momenteel is GS bezig om tot afspraken en acties te komen. Er worden stappen genomen om marktpartijen meer te gaan betrekken bij de uitvoering. Bij de woondeals zijn vooral de overheden en organisaties betrokken geweest. Er is geprobeerd afspraken te maken met het Rijk en de provincie over netcongestie. De stikstof valt in de provincie nog mee maar de netcongestie is een groter probleem. Voor de uitvoering van woondeals met zoveel woningen is niet alleen het ministerie van Hugo de Jonge nodig maar zijn ook andere ministeries nodig. Op dit moment loopt de woningbouw niet goed omdat de vergunningverlening en het aantal afgegeven vergunningen minder is. Dit zou de komende jaren effect kunnen hebben op de woningbouw.

4. Ingekomen stukken RGW

De voorzitter meldt dat er een ingekomen brief is die onder de opwaarderingen terugkomt. Er zijn over de andere ingekomen stukken geen technische vragen gesteld.

5. Verslag van Statencommissie Ruimte, Groen en Water/Wonen

De voorzitter meldt dat er geen opmerkingen bij het verslag van 22 februari 2023 zijn binnengekomen. Het verslag wordt hiermee vastgesteld.

6. Termijnagenda en lijst moties RGW

De voorzitter meldt dat over de termijnagenda geen opmerkingen zijn ontvangen.

Gedeputeerde Van Muilekom heeft het aanbod gedaan om een infosessie te organiseren over het Programma Hart van de Heuvelrug. Een Statenbrief over de grondexploitatie met bijbehorend memo staat geagendeerd voor de volgende commissievergadering RGW in juni. Gezien de volle agenda kan de infosessie op een niet-Statendag georganiseerd moeten worden. Een datum wordt nog bepaald. Er is bij de fracties voldoende belangstelling voor een infosessie. **(T)**

7. Rondvraag

De voorzitter meldt dat er drie rondvragen zijn ontvangen. De eerste rondvraag is van GroenLinks en de SP over twee muziekfestivals in de Middelraad in Vianen, in de gemeente Vijfheerenlanden. De tekst staan in het SIS.

Er zijn ook twee sprekers voor dit onderwerp.

De voorzitter geeft als eerste het woord aan mevrouw Buiten die spreekt namens Het Utrechts Landschap en de Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Zie voor de sprekerstekst en presentatie het Stateninformatiesysteem.

De voorzitter geeft daarna het woord aan de heer Diepenhorst, advocaat gevolmachtigde van de evenementenorganisaties die de muziekfestivals Titanium en By the Creek aldaar organiseren.

De voorzitter informeert of er vragen zijn aan de sprekers.

Mevrouw Van Elteren heeft een aantal vragen:

- De heer Diepenhorst gaf aan dat de festivalorganisatoren een jaar bezig zijn om voor een dag een festival neer te zetten. Is er in dat jaar contact gezocht met Utrechts Landschap? Als men de samenwerking opzoekt kan er wellicht al veel onvrede verwijderd worden.
- De kleine plastics van het vuurwerkafval kunnen zich binnen korte tijd verspreiden. Heeft het opruimen zich beperkt tot het festivalterrein of heeft dit verder plaatsgevonden?
- Heeft de heer Diepenhorst enig idee hoelang het voor biologisch afbreekbaar plastic duurt om af te breken?
- Mevrouw Buiten geeft aan dat niet elk festival hoort te kunnen vinden op elke plaats. Hebben Utrechts Landschap en Natuur en Vogelwacht ideeën waar de festivals wel kunnen plaatsvinden?
- Er werd genoemd dat Staatsbosbeheer de toestemming voor de festivals heeft ingetrokken. Is bekend waarom dat is?
- Kan mevrouw Buiten vertellen waarom het vuurwerkafval zo moeilijk te verwijderen is? Om hoeveel gaat het en hoe ver verspreidt het afval zich?
- Zij hoorde iets over het opstellen van een provinciale beleidslijn en een positieve reactie hierop van de heer Diepenhorst. Een beleidslijn kan veel duidelijkheid geven voor gemeenten, organisatoren en natuurorganisaties. Ook kan het zorgen voor minder druk op de ambtelijke organisatie. Zij is benieuwd of mevrouw Buiten een idee heeft welke partijen betrokken kunnen worden bij het opstellen van zo'n beleidslijn.

Mevrouw De Boer is verbaasd over het vuurwerk. In mei leggen alle vogels een ei. Wie heeft bedacht om in dit seizoen vuurwerk af te steken in een natuurgebied? Zij kan zich voorstellen dat hier geen toestemming voor verleend is en is benieuwd hoe het zit met de aanvraag. Wanneer de heer Diepenhorst een jaar van tevoren weet dat hij een festival gaat organiseren wanneer heeft hij dan de aanvraag ingediend voor het vuurwerk?

Mevrouw Buiten beantwoordt de vragen:

- Men weet welke festivals gaan plaatsvinden. Hierbij wordt gekeken naar de effecten van festivals. Festivals met veel geluid en licht zouden beter kunnen plaatsvinden op industrieterreinen, sportvelden of een andere stedelijke omgeving. Festivals met beperktere effecten en festivals buiten het broedseizoen, de winterrust of het voortplantingsseizoen (de kwetsbare perioden van de natuur) kunnen mogelijk in een groene omgeving plaatsvinden. Voor vuurwerk op deze locatie bij de Middelwaard, wat volledig omsloten is door het NNN, in een broedseizoen, zou helemaal geen toestemming verleend moeten worden omdat het niet passend is. Dat geldt ook voor andere grote festivals tijdens het broedseizoen, die plaatsvonden met veel bezoekers en meerdere malen achter elkaar plaatsvinden. Het Utrechts landschap vindt deze locatie heel erg ongeschikt, maar het betekent niet dat er op deze recreatieplek niets kan. Men moet hierbij denken aan kleinschalige evenementen. De grote dancefestivals moeten meer plaatsvinden in een stedelijke omgeving.
- Staatsbosbeheer is geen eigenaar van het gebied maar beheerder. Het gebied betreft een zeer goed ontwikkeld stroomdalgrasland, habitatype kalkminnend grasland op een dorre zandbodem. Dit is een prioritair habitatype omdat het zeldzaam is in Europa. In Nederland komt veel van dit habitatype voor en daarom heeft Nederland een zeer grote verantwoordelijkheid om dit in stand te houden. In de Natura-2000 gebieden is dit extra beschermd. Staatsbosbeheer probeert dit te behouden. Een groot festival met

- veel betreding zet de ecologische successie terug en het resultaat van het natuurbeheer gaat verloren. Daarom heeft Staatsbosbeheer de toestemming ingetrokken.
- Het vuurwerk knalt in de lucht uit elkaar en komt niet loodrecht naar beneden maar verplaatst zich door de wind over een veel groter gebied. Zij toont op de kaart dat aan de overkant van de plas plastic afval is gevonden. Zij verwijst naar de filmpjes en het rapport van de Lek-jutters dat vorig jaar na afloop van Titanium 2022 gemaakt is. De Lek-jutters hebben ook een analyse van het zwerfafval gemaakt nadat er drie dagen na het festival was opgeruimd. Zij was geschokt door de enorme hoeveelheid plastic dat onder het zand vandaan komt. Bij een regenbui of wind waaien nieuwe stukjes plastic bloot en ligt er weer nieuw afval. Het ligt tussen de oeverbegroeiing. Plastic hoort niet in een natuurgebied, of het nu biologisch afbreekbaar is of niet. Zij begrijpt niet waarom het vuurwerk in dit gebied moet plaatsvinden en snapt de meerwaarde van het vuurwerk op deze locatie niet.
  - Wanneer men iets zou opstellen over de wijze waarop men met evenementen wil omgaan moeten in ieder geval B&W, burgemeester, provincie vanuit het onderdeel Natuurnetwerk Nederland (NNN), provincie vanuit de Wet Natuurbescherming, omgevingsdiensten, RUD, de festivalorganisatoren, ecologen en natuurmedewerkers gemeente en de terreinbeherende organisaties worden betrokken.

De heer Diepenhorst beantwoordt de vragen:

- Er is op voorhand contact opgenomen met Het Utrechts Landschap. De organisaties staan altijd open om kennis te delen zodat de ecooloog dit kan meenemen in zijn rapport.
- Er is inmiddels een verklaring gestuurd van de vuurwerkleverancier waarin hij aangeeft dat de hele branche werkt met biologisch afbreekbaar afval. Het gaat om cakedozen met buizen waaruit men vuurwerk schiet. Dit blijft op de plek staan en wordt afgeruimd. Het afval is beperkt tot de klepjes van de buizen. Deze deksels zijn van papier. Sommige buizen waar het vuurwerk uitkomt zijn nog van plastic maar dat blijft staan op de locatie. De plastic buizen worden losgehaald uit de dozen en apart ter recycling aangeboden aan een recyclebedrijf. Het afval van het vuurwerk is op deze wijze beperkt tot papiertjes. Bij het afsteken van het vuurwerk wordt op de plas vuurwerkrestjes verwijderd. Dit gebeurt de dag daarna nog een keer. Op de laatste dag van de opruimronde wordt rond de hele plas nog een keer de oever langsgelopen om afval te vinden. Wat is gevonden is vastgelegd met foto's en meer is het niet. De verhalen die worden verteld over enorme hoeveelheden plastic van vuurwerk doen geen recht aan de werkelijkheid. Hij adviseert om het rapport hiervan op te vragen bij de ambtenaren die hiermee bezig zijn, met de foto's van de vuurwerkleverancier.
- De provincie is bevoegd gezag bij het verlenen van de ontbrandingstoestemming voor vuurwerk. Men moet een melding doen, of in grote gevallen een vergunning aanvragen. Hier is de melding tijdig gedaan en is toestemming gegeven. Bij de melding spelen flora- en fauna aspecten geen rol. Men doet de melding op grond van veiligheid-, milieu- en vuurgevaar. Flora en fauna spelen wel een rol in de natuurtoets die de organisatie heeft gedaan. Inmiddels is tien jaar lang door bevoegde wetenschappers gekeken wat muziekgeluid voor effect heeft op vogels. Dit wordt voor-, tijdens en na het evenement gemonitord, en er worden nesten in de gaten gehouden. Hieruit blijkt dat er geen verstoring optreedt. Dit is de actuele wetenschappelijke stand van zaken en valt te lezen in het rapport van de Vogelbescherming van maart 2022. Hij raadt allen aan om pagina 85 van het Rapport Recreatie en Vogelbescherming te lezen.
- De afgelopen tien jaar hebben honderden evenementen plaatsgevonden in groene gebieden. In al deze gebieden is intensief gemonitord door bevoegde gezagen en ecologen. Niemand heeft verstoring van vogels waargenomen.

De voorzitter vraagt of er nog toevoegingen of vragen zijn.

Mevrouw Van Elteren vraagt de sprekers hoe zij denken over de voorgestelde Provinciale Beleidslijn.

Gedeputeerde Sterk gaat proberen de vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. Voor een deel heeft de heer Diepenhorst al een aantal vragen beantwoord. Als provincie is de provincie Utrecht verantwoordelijk voor het aanwijzen van de NNN-gebieden, maar de bescherming hiervan ligt bij de gemeenten. De gemeente toetst bij een aanvraag van een omgevingsvergunning of er geen significante aantasting is van wezenlijke waarden en kenmerken van het NNN plaatsvindt. Vijfheerenlanden doet dit via een advies van de ODRU. De provincie is dit festival op het spoor gekomen omdat het Utrechts Landschap met de Natuur en vogelwacht Vijfheerenlanden een zienswijze heeft ingediend. Vijfheerenlanden heeft advies gevraagd aan de provincie Utrecht. Bij dat verzoek ontbraken de stukken van de Wet Natuurbescherming die wel waren aangeleverd door de initiator van het evenement. De omgevingsvergunning is afgegeven voordat het advies van de provincie Utrecht kon worden verstuurd. De gedeputeerde heeft daarom vrijdag met de gemeente Vijfheerenlanden contact gezocht voor overleg. Het advies van de ODRU op deze vergunning heeft geleid tot een aantal aanpassingen. Er mocht niet meer worden geparkeerd in de berm. Er is goed gekeken of de twee beschermde soorten in de plassen aanwezig waren. Vervolgens zijn er mitigerende maatregelen getroffen om schade aan het NNN te voorkomen. Er is volgens de spreker inhoudelijk uiteindelijk wel juridisch correct gehandeld, maar procedureel verdient dit geen schoonheidsprijs want het is een raar construct dat de provincie advies wordt gevraagd wanneer de vergunning al

is afgegeven. De spreker heeft daarom met de burgemeester van Vijfheerenlanden afgesproken om op korte termijn met het waterschap, het HUL, en de initiator van het evenement om tafel te gaan om te kijken hoe wij dit in de toekomst kunnen voorkomen. Breder is de spreker van plan om dit aan de voorkant beter in beeld te krijgen. Zij wil de vraag om een provinciale beleidslijn daarom ook omarmen. Zodat de provincie tevoren een soort evenementenkalender heeft, weten wat de mogelijke risico's zijn en dat de partijen eerder met elkaar in gesprek

De heer Schipper merkt op dat de organisator aangeeft dat hij het hele jaar bezig is om in een dag alles terug te verdienen. De problemen rond de vergunningverlening zouden met een betere planning voorkomen kunnen worden. Hij vraagt de gedeputeerde hoe dit verder gaat gebeuren. Ook vraagt hij of de gedeputeerde het met de SP eens is dat men zich moet afvragen of vuurwerk nodig is. Het gaat niet alleen om het afval maar ook de luchtverontreiniging.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat zij het punt onderschrijft dat op een laat moment advies is gevraagd aan de provincie. Daarom is het goed om een provinciale beleidslijn vast te stellen. Er is een ontstekingsvergunning afgegeven. De provincie had in eerste instantie onvoldoende informatie om goed te kunnen vaststellen waar dat afsteken plaats zou vinden. Daarop is zaterdag contact gezocht met het advocatenkantoor en is vastgesteld dat het klopt volgens de regels (IOV en Wet Natuurbescherming). Op grond daarvan is het toegestaan om het vuurwerk af te steken. Daardoor is het advies niet in lijn met wat er uiteindelijk is gebeurd. Dit komt omdat er op dat moment onvoldoende gegevens waren en als voorzorg is gezegd het vuurwerk niet af te steken. Na contact bleek dat wel werd voldaan aan de regels.

Mevrouw Buiter is blij dat de provincie een beleidslijn wil opstellen.

De heer Diepenhorst meldt dat het vuurwerk is meegenomen in de stikstofberekening. De negatieve gevolgen konden worden uitgesloten, net als het autoverkeer en de aggregaten. De aanvraag voor de vergunning was op 1 oktober voorafgaand aan het evenement ingediend. In december of januari stelt de gemeente een evenementenkalender vast. Een evenement heeft een aantal schijven die tijd kosten. Iedereen streeft ernaar vergunningen tijdig te verlenen maar in de praktijk wordt een vergunning vaak pas een paar weken voor een evenement verleend. Men blijft belang hebben bij het instellen van een bezwaar tegen een evenementenvergunning nadat de vergunning al is verleend en het evenement al voorbij is. Op deze wijze is rechtsbescherming mogelijk.

Mevrouw Hoek adviseert om de regelgeving te bekijken en aan te passen. Er zijn steeds meer gebieden waar geen vogels meer zijn en de vogelstand gaat achteruit. 50PLUS vindt dit zorgelijk en wil met een motie komen. Er worden te pas en onpas evenementen georganiseerd en zij adviseert om te bekijken of de regelgeving nog van deze tijd is, en eventueel aan te passen aan de tijd van nu.

Mevrouw Van Elteren is blij met het idee om een provinciale beleidslijn op te stellen, waarmee veel ellende en schade voorkomen kan worden. GroenLinks is er voorstander van om dit in samen met onder andere de TBO's en gemeenten te doen.

Mevrouw Batteau meldt dat de PvdD een provinciale beleidslijn voor festivals eveneens een goed idee vindt. Zij adviseert om als onderdeel van de beleidslijn na te denken over de wenselijkheid van omvang en intensiteit van evenementen en welke activiteiten de provincie wil.

De heer Cromwijk merkt op dat hij hier met verbazing naar kijkt. Hij heeft zelf NNN-gronden. Wanneer de ronde balen hier iets te lang inlagen kreeg hij bezoek van de RUD. Nu ziet hij dat grote dance events, inclusief vuurwerk, vlak bij de NNN-gebieden plaatsvinden. Hij vraagt of er met meerdere maten gemeten wordt en hoe dit werkt met het onderzoek.

Gedeputeerde Sterk is blij met de steun voor de beleidslijn. Uiteraard zullen de andere partners worden betrokken, waarbij de gemeenten heel belangrijk zijn omdat zij in principe de vergunning verlenen. Het gesprek over de vogelstand zou op een andere tafel gevoerd moeten worden. Zij constateert dat het desbetreffende evenement hier geen wezenlijke gevolgen voor heeft. Er zijn maatregelen getroffen om dit te voorkomen aangezien een achteruitgang van het NNN-gebied niet is toegestaan. De inhoudelijke discussie hoort evenmin bij dit agendapunt en hangt samen met de regelgeving die de provincie onder de Interim Omgevingsverordening heeft. De discussie over wel/ geen vuurwerk zit in deze regels. Wanneer de Staten dit anders willen kan dit op een ander moment worden besproken.

De voorzitter rondt dit onderwerp af en gaat over naar de volgende rondvraag: De jacht op de vossen. De PvdA en de PvdD hebben hier een rondvraag over ingediend en zij geeft het woord aan mevrouw Batteau voor een toelichting.

Mevrouw Batteau meldt dat de vragen die de PvdD heeft ingediend in zekere zin achterhaald zijn. Inmiddels is tot het verdriet van velen vastgesteld dat de Raad van State de ontheffing op de vossenjacht heeft opgeheven. Daarmee zijn de vragen niet overbodig maar juist urgenter geworden. De PvdD dringt aan om de ontheffing op de vossenjacht in te trekken. Deskundigen en natuurorganisaties geven keer op keer aan dat er geen direct causaal verband is tussen het afschieten van vossen en de afname van het aantal gedode vogels. Er is een structurele reden waarom de vogelstand de afgelopen jaren schrikbarend is teruggelopen (60% sinds 1990) en dit komt niet door de vos of andere roofdieren, maar door de grote verslechtering van de natuur en de intensieve landbouw. Daar ligt de urgentie en de PvdD betreurt het dat het debat over weidevogels volledig is versmald tot een dodelijke tunnelvisie van weidevogels versus de vos, terwijl bij natuurherstel en een uitbreiding van de gebieden beide soorten zouden kunnen floreren. Daarnaast is het puur dierenleed en wreed. De vossen zijn op dit moment aan het zogen, familiebanden worden verstoord en aangeschoten dieren sterven een langzame gruweldood. De PvdD dringt aan op een zorgvuldige wetenschappelijke analyse van de dynamiek van het vogelbestand in de weidegebieden en de agrarische gebieden daarbuiten want er zijn sterke aanwijzingen dat het bestand van weidevogels achteruitgaat omdat veel vogels ook buiten de beschermde gebieden broeden en foerageren. Ook zou de PvdD concreet in kaart willen hebben welke predatoren in deze gebieden voorkomen, want dit wordt niet concreet gemaakt in het FBE-rapport, en welk aandeel deze roofdieren hebben in de teruggang van de weidevogelstand. Tot slot wil de PvdD weten welke niet-dodelijke preventieve maatregelen GS gaan nemen om de weidevogels nu en in de toekomst te beschermen.

Mevrouw De Boer voegt toe dat vooral in vogelgebied Eemland, waar met veel moeite en inzet van de bewoners en de agrariërs de grutto weer volop aanwezig is, zorgen zijn omdat de vossen weer behoorlijk huishouden. Op het ene moment is er een bericht dat er mag worden afgeschoten in de nacht, maar een dag later mag dit weer niet. Zij vraagt wat de rol van de provincie hierin is. Wordt er onderscheid gemaakt in gebieden waar dit in bepaalde periodes wel/niet mag? Allen zijn het eens dat het wreed is en dat men liever geen dieren zou afschieten. Liever had men een natuur die in balans is, maar omdat de populatie van de grutto nog in opbouw is, is afschieten van de vos in deze periode noodzakelijk.

Gedeputeerde Sterk wil in drie delen antwoord geven.

Allereerst vertelt zij iets over het proces. Op 31 augustus 2020 heeft de provincie een ontheffing afgegeven die het mogelijk maakt om 's nachts vossen te doden. Dit is een maatregel die de provincie treft om de weidevogels te beschermen en de schade aan kippen van Freiland-bedrijven te voorkomen. Hiertegen is bezwaar ingediend door de Stichting Fauna for Live, Stichting Animal Rights en de Stichting Faunabescherming. Deze bezwaren zijn door GS op maart 2021 gedeeltelijk gegrond verklaard. Vervolgens is door de Stichting beroep ingesteld bij de rechtbank Midden-Nederland. De rechtbank heeft vorig jaar op 16 februari 2022 aangegeven dat de ontheffing onvoldoende is onderbouwd, en dat het doden van vossen nodig is om de weidevogels en de kippen te beschermen. Er zouden geen goede alternatieven zijn, vertelt de spreker. Vervolgens is de ontheffing geschorst en was deze niet meer geldig. GS gingen hierover in hoger beroep omdat zij het niet eens waren met de rechtbank en van mening waren dat er wel een relatie is tussen de weidevogelgradatie en de aanwezigheid van de vos. De stichtingen hebben vervolgens eveneens een hoger beroep ingesteld. Zij hebben hierbij gevraagd om een voorlopige voorziening te treffen waarbij de ontheffing even niet geldig mocht zijn. Vorige week op 3 mei was deze voorlopige voorziening afgelopen waardoor vossen weer mogen worden gedood. Vervolgens zijn de stichtingen bij de Raad van State geweest waar zij om een ordemaatregel hebben gevraagd om de ontheffing te schorsen tot er een uitspraak ligt. Hierdoor mocht men weer niet op vossen jagen. Uiteindelijk heeft de voorzieningenrechter geoordeeld dat de voorlopige voorziening is afgewezen. De ontheffing geldt niet meer waardoor nu, op basis van de ontheffing die de provincie heeft afgegeven, de vossen mogen worden gedood om de weidevogels te beschermen. Daarnaast loopt nog een hoger beroep van GS bij de Raad van State dat antwoord moet geven of de ontheffing houdbaar is. De huidige situatie is tijdelijk tot de uitspraak van de Raad van State.

De ontheffing maakt onderdeel uit van een breder plan, het Utrechtse Actieplan Weidevogels, waarvan predatiebeheer onderdeel is. Dit doet men door onder andere het doden van de vossen, afrasteringen en een drone die bewaakt. Kijkend naar het gebied zou men eigenlijk op een gebied van 20.000 hectare voswerende rasters moeten aanleggen. Dit is echter een gigantische klus. De gedeputeerde is in overleg getreden met het agrarische collectief om te vragen of er iets te doen is tegen de vos omdat het doden een laatste redmiddel zou moeten zijn. De agrarische collectieven gaven aan dat rasters deels helpen, maar dat het niet te doen is om voor het hele gebied rasters neer te zetten. Bovendien groeit het gras wanneer het te hoog wordt tegen de rasters aan en houden de rasters ook andere dieren tegen, waardoor de biotoop wordt verstoord. De provincie heeft het hoger beroep doorgezet omdat vorig jaar zonder vossenbeheer het aantal bekende legsels met 18,5% was afgenomen en het aantal predatorenlegsels met 41,3% toegenomen. Er is dus wel degelijk een relatie tussen geen vossenbeheer en de gevolgen voor de legsels. In 2019 en 2021 was de weidevogelstand daarentegen stabiel. GS heeft dit in het betoog voor de Raad van State opgevoerd en de zitting wordt afgewacht.

Mevrouw Batteau merkt op dat zij ook heeft gevraagd of er goed zicht is op de vogelstand in de kerngebieden ten opzichte van het gedrag van vogels daarbuiten. Op de dynamiek daartussen is volgens haar niet veel zicht. Daarnaast is niet goed onderzocht welke predatoren nog meer in dit gebied aanwezig zijn. Weet men hoeveel vossen er in dit gebied zijn? Volgens haar zijn er een aantal aannames gedaan die niet onderzocht zijn. Op basis daarvan wordt gefocust op een dier waarvan niet causaal is aangetoond dat het nodig is zulke dodelijke maatregelen te nemen.

Mevrouw De Boer meldt dat haar vragen voldoende zijn beantwoord.

Gedeputeerde Sterk meldt dat zij met opzet de cijfers heeft genoemd omdat het lijkt dat er een duidelijke relatie ligt tussen het weidevogelbeheer tot 2021 waarbij men de vos mocht doden of verjagen, en het gevolg van het niet hebben van een vossenbeheer. Dat er meer predatoren zijn klopt, maar GS zien een relatie tussen het mogen doden van vossen en de stand van de weidevogels. Op de eerste vraag over de verhouding tussen de kerngebieden en de gebieden daaromheen wil zij graag schriftelijk terugkomen. **(T)**

De heer Van den Dikkenberg vraagt of de gedeputeerde, wanneer zij schriftelijk terugkomt op bovenstaand onderdeel, ook kan onderzoeken of het mogelijk is om aan te sluiten bij een LIFE IP EU-project in Estland waarbij het verband wordt onderzocht tussen predatie, predatorenbeheer en broedende vogelsoorten, zodat de provincie met de data uit dat onderzoek in Europees verband kan profiteren van de onderbouwing.

Gedeputeerde Sterk zegt dit toe. **(T)**

De heer Van Dieren vraagt of de situatie geïsoleerd is bij het gebied rond Eemnes, of dat ook op andere plekken het wel/niet doden van vossen plaatsvindt. Ook vraagt hij of de vos de enige soort is waarbij is gekeken naar de effecten van wel/niet beheren.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat Eemland het grootste gebied is in de provincie Utrecht waar gericht onderzoek is gedaan naar de correlatie tussen predatie van de vos en het broedvogelsucces.

De voorzitter rondt de rondvraag af.

8. Ingekomen stuk: Brief van de Dassenwerkgroep

De voorzitter meldt dat er een brief is binnengekomen van de Dassenwerkgroep. Dit punt is opgewaarderd door de PvdD.

De voorzitter geeft het woord aan de inspreker Ton Meijer Dassenwerkgroep Utrecht & 't Gooi.

De voorzitter informeert of er vragen zijn. Er zijn geen vragen en zij sluit hierbij de inspraak af.

Mevrouw Batteau bedankt de heer Meijer voor zijn heldere bijdrage die naar het oordeel van de PvdD wijst op een zeer verontrustende gang van zaken. Ook al klinkt het vrij technisch, het gaat in wezen om het feit dat de leefruimte van de das, en van de natuur in zijn algemeenheid in het geding is in de provincie Utrecht. Procedures en vergunningverlening moet daarom met uiterste zorgvuldigheid plaatsvinden. De wet moet eenduidig worden geïnterpreteerd en toegepast. Dit is momenteel in het geding omdat het de vraag is wat waar is: Is er wel/niet een ontheffing nodig over Wnb voor de aanleg van een theehuis in Lage Vuursche? Zal GS ofwel het betoog bij de Raad van State intrekken, ofwel de ontheffing? Hoe gaat de provincie erop toezien dat dit soort tegengestelde interpretaties en toepassingen niet meer voorkomen? Het gaat hier, aldus de spreker over bescherming van de natuur en beschermde sieroorten. Spreker vraagt ook hoe de Staten hier tegenaan kijken en of zij dit een aanvaardbare gang van zaken vinden als het gaat om de vergunningverlening. De PvdD wil mogelijk een motie indienen waarin verzocht wordt uitsluitend te geven welke interpretatie geldig is; en aan GS verzoeken om ofwel de ontheffing in te trekken, ofwel het betoog bij de Raad van State.

Gedeputeerde Sterk meldt dat deze vraag niet haar dossier betreft. Toch zal zij trachten deze vraag goed te beantwoorden. Het is ingewikkeld omdat het erg juridisch is. Er is volgens de spreker sprake geweest van een ontheffing die is gegeven aan een initiatiefnemer in 2017. Deze initiatiefnemer heeft vervolgens een verzoek ingediend bij GS om het besluit te verlengen. GS moeten positief op het besluit beslissen omdat er een hoger beroep loopt tegen de ontheffing. Omdat er nog geen eindantwoord is moeten GS de situatie zoals deze is doortrekken. GS konden daarom niet anders dan de ontheffing verlengen. Tegelijkertijd is de rechtbank Midden-Nederland tot het oordeel gekomen dat de ontheffing achteraf gezien niet nodig was vanwege tussentijds wijzigingen van de plannen. De wijzigingen hebben plaatsgevonden op initiatief van de ontheffingshouder omdat hij geen afrastering meer rond de dierenbegraving heeft geplaatst, waardoor er geen aantasting is van het essentiële foeragegebied van de das. Achteraf zou men dus kunnen zeggen dat de ontheffing niet noodzakelijk was. Rechtbanken toetsen echter in beroep en hoger beroep altijd op de situatie van de toenmalige wet- en regelgeving. De wet- en regelgeving gold in 2017 toen de initiatiefnemer dit heeft aangevraagd, aldus de spreker

Als nu een nieuwe ontheffing zou worden aangevraagd dan moet de provincie dit toetsen aan de huidige actuele stand van zaken en zou de ontheffing waarschijnlijk niet nodig worden geacht. GS volgen daarom de lijn van de rechtbank, die in zijn betoog zegt dat in hoger beroep in de nieuwe situatie geen ontheffing noodzakelijk is, maar dat dit op dit moment nog wel het geval is omdat er nog geen einduitspraak ligt van de Raad van State. Het is ingewikkeld. GS proberen in dat opzicht de wetgeving eenduidig toe te passen en zich te houden aan de regels. Dat levert in dit geval onduidelijkheden op maar de provincie voldoet hiermee wel aan eenduidigheid door de wet voor iedereen gelijk toe te passen.

9. SB Ontwerp Provinciaal Programma Wonen en Werken 2023

De voorzitter meldt dat afgelopen najaar de vorige Staten het kader voor de programmering van woon- en werklocaties hebben geactualiseerd. Het college heeft met de regio's en gemeenten programma's opgesteld en met betrokken gemeenten afspraken gemaakt over de uitbreidinglocaties. De Statenbrief geeft daarvan de essentie. De Staten heeft de gelegenheid om zaken aan de gedeputeerde mee te geven over het ontwerpprogramma voordat GS besluiten over het definitieve programma en een reactie op de zienswijze geven. De Statenbrief wordt besproken in één termijn. Allereerst zijn er twee sprekers.

De voorzitter geeft het woord aan wethouder Theo Reijn van gemeente Eemnes. Zie voor de sprekerstekst en een bijlage het Stateninformatiesysteem. De voorzitter informeert of er vragen zijn voor de spreker.

De heer Adriani geeft aan dat de gemeente Eemnes al jaren stabiel in de top 2 van de provincie Utrecht staat als het gaat om procentuele woningbouwgroei. Vanuit dat perspectief was hij verrast door de inspraak. Hij zou denken dat de locatie al in 2021 aangedragen zou zijn voor het programma en al besproken met de provincie, of automatisch zou zijn doorgeschoven naar de versie van 2023. Wethouder Reijn geeft aan dat hij een e-mail heeft gemist, maar als het goed is, is hij hierover al drie jaar intensief in gesprek met de provincie.

De heer Nagtegaal is op eigen initiatief bezig met het organiseren van een werkbezoek naar Eemnes. Wellicht kan wethouder Reijn er een rol in spelen dat de Staten zo snel mogelijk kunnen komen kijken.

De heer Van Schie geeft aan dat het programma is vastgesteld door GS en vraagt wat het procesvoorstel is van wethouder Reijn. De vraag is helder maar wat kunnen de Staten doen?

Wethouder Reijn antwoordt op de laatste vraag dat de gemeente verzoekt bij GS aan te geven dat dit moet worden opgenomen in het programma. De gemeente heeft de onderzoeken al gedaan die PlanMER moet doen zodat het gemakkelijker is om een oordeel te geven in de resterende termijn tot besluitvorming. Hij verzoekt naar de gemeente Eemnes te bellen en naar hem te vragen voor het regelen van een werkbezoek (0622502171). Dit kan ook via mevrouw De Boer. Met betrekking tot de termijn is de gemeente al heel lang bezig over Zuidpolder-Zuid. De hele procedure rondom het Programma Wonen & Werken is vorig jaar gewijzigd voor wat betreft de aanmelding. Hij kreeg een e-mail vanuit de provincie dat hij het programma formeel moest aanmelden voor het Programma Wonen & Werken. Deze e-mail was gestuurd naar de ambtenaar volkshuisvesting waarvan de mailbox afgesloten was. In een regionaal overleg vorig jaar augustus zag hij ineens de plannen. Iedereen is van het programma op de hoogte maar het is niet formeel aangenomen in het Programma Wonen & Werken. In augustus heeft hij contact opgenomen met de gedeputeerden om dit te herstellen, maar dat is niet gebeurd. De gemeenteraad heeft hem daarom verzocht om de situatie nogmaals bij de provincie uit te leggen.

Mevrouw Hoek merkt op dat Eemnes onderdeel is van de BEL-gemeenten Blaricum, Laren en Eemnes. De provincie is onderdeel van de U16 wat woningen verdelen betreft. Zij vraagt hoe het is met de woningen die de gemeente eventueel in Eemnes gaat realiseren. Zit de wethouder in de BEL-gemeente ook in het verband dat de bouw van de woningen voor de inwoners van de drie gemeenten is, of zijn de woningen alleen voor inwoners van Eemnes?

Mevrouw Ghijssels vraagt aan GS of het hier puur om een procesfout gaat, en dat er verder geen moverende redenen van GS liggen om dit plan niet door te laten gaan. Zij begrijpt ten aanzien van de haalbaarheid dat de plannen er al lang liggen en dat er recentelijk een aanpassing is gemaakt naar de 66% betaalbaarheid. Eemnes is een dure gemeente qua grond. Zij vraagt of hier onderzoek naar is gedaan.

Wethouder Reijn antwoordt dat het qua grondexploitatie gaat lukken met 66% betaalbaar. De grond voor deze wijk heeft de gemeente vorig jaar gekocht vooruitlopend op het plan. De gemeente zit zelf aan het stuur. De accountant werd zenuwachtig van de jaarrekening omdat dit geld is geleend en terug moet worden betaald. In deze procedure zit de gemeente klem. Stel dat het plan doorschuift naar de volgende ronde en wordt besloten het niet te doen, dan heeft de gemeente een probleem. In de BEL-organisatie zijn twee woonregio's. Een hiervan is Amersfoort. Van alle nieuwbouwprojecten die Eemnes doet is ongeveer 70- tot 75% naar Eemnes gegaan. Dat is de reden waarom Eemnes flexwoningen wil bouwen. Eemnes heeft 690 jongeren die thuis wonen en op de

laatste 8 tiny houses kwamen 378 inschrijvingen. Deze woningen waren bestemd voor jongeren tot 30 jaar in Eemnes. Met bouwen zit men in de regio Amersfoort en zelf in Zeewolde.

Mevrouw Hoek geeft aan dat haar vraag was hoe het zit in verhouding met de BEL-gemeenten (Blaricum en Laren).

Wethouder Reijn antwoordt dat $\frac{3}{4}$ van de woningen naar Eemnes zijn gegaan en dat de overblijvende woningen voornamelijk voor mensen uit Laren, Blaricum, Huizen en de Gooise Meren zijn. Er komen weinig mensen vanuit de richting Bunschoten, en een enkeling komt uit Soest.

Gedeputeerde Van Essen meldt dat de systematiek van Regionaal Programmeren afwijkt van wat men eerder had tot 2021, waar iedere uitbreidingslocatie opgenomen werd in de verordening. Via de systematiek met een frequentie van anderhalf jaar stelt men de gemeenten in de gelegenheid om in hoge frequentie nieuwe uitbreidingslocaties aan te dragen. Deze locaties worden beoordeeld in een snelkooksessie waar het PlanMER wordt uitgevoerd. Op basis daarvan kunnen locaties wel/niet worden opgenomen in het programma. Bij de gemeente Eemnes is het aanmelden van de locatie misgegaan. Daardoor heeft de locatie niet meegelopen in PlanMER, waardoor essentiële beslisinformatie ontbreekt. De aanvullende onderzoeken van de gemeente hebben niet de breedte en compleetheid van PlanMER. Dit maakt het juridisch risicovol om deze locatie toe te voegen. Het uitbreiden van PlanMER kan, maar leidt tot vertraging van het hele programma zodat de nadere 25 gemeenten eveneens geraakt zouden worden. Dit vinden GS niet wenselijk. Van de andere kant wordt deze cyclus elk anderhalf jaar gelopen. Dit najaar (oktober/november) zullen weer snelkooksessies zijn waar deze locatie beoordeeld kan worden. Het volgende programma is voorzien om in de tweede helft van 2024 vastgesteld te worden. Volgens hem is de meest logische oplossing om dit najaar bij de snelkooksessie deze locatie te beoordelen en in de volgende ronde te laten meelopen, zodat de gemeente parallel aan de slag kan met het bestemmingsplan waardoor tijd valt te winnen.

De heer Van Schie vraagt wat erop tegen is om PlanMER parallel te doen en af te hameren.

De heer Adriani merkt op dat hij de orde van de vergadering kwijt is. Als het de bedoeling is dat de politieke behandeling over dit thema wordt gedaan heeft hij nog een vraag voor de gedeputeerde. Hij hoort van de wethouder dat hij in augustus aan de bel getrokken heeft. Waarom kon op dat moment PlanMER niet uitgebreid worden?

Mevrouw Rikkoert is benieuwd naar het proces. Er wordt nu aangegeven dat dit afhankelijk was van een e-mail. Zij vraagt een toelichting hierop van de gedeputeerde.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat de integrale beoordeling van PlanMER nog plaats moet vinden. Het gaat breder om de beoordeling op alle provinciale belangen. Hier zijn de snelkooksessies voor die dit najaar zouden kunnen plaatsvinden. Het plan ligt er en uitbreiding hiervan kost tijd. Hier is een extern bureau bij betrokken en de vaststelling van het programma zou hiermee vertraging oplopen. Het gaat niet alleen om een gemiste e-mail. De systematiek van het Programma Regionaal Programmeren Wonen en Werken komt in veel ambtelijke- en bestuurlijke overleggen aan bod in alle drie de regio's. Hier is de eerste ronde van het regionaal programmeren besproken en geëvalueerd. Voor de tweede ronde is de voortgang besproken. Het is dus meer dan een e-mail. Met de gemeente is besproken hoe dit de volgende keer kan worden voorkomen. PlanMER was al vergesmeerd toen dit werd geconstateerd en het ontbreekt aan tijd om dit uit te breiden. Door de hoge frequentie van anderhalf jaar is de planning strak. De provincie is welwillend om goede afspraken te maken met Eemnes zodat het plan geen vertraging hoeft op te lopen, maar zorgvuldigheid is belangrijk omdat het gaat om een forse uitbreiding met grote impact op de omgeving. Dit vraagt om een zorgvuldige beoordeling en opname in het PlanMER. Overslaan zou onzorgvuldig en juridisch kwetsbaar zijn.

De heer Van Schie merkt op dat PlanMER niet weg is wanneer men dit gaat uitbreiden. Dit zou juridisch voldoende borging moeten bieden. Wat is erop tegen om het bureau te vragen om PlanMER uit te breiden? Zodra de uitbreiding er is kan men bestuurlijk een besluit nemen om Eemnes tegemoet te komen.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat het een locatie betreft die niet ter visie heeft gelegen. Het is om meerdere redenen onzorgvuldig om de binnenbocht te nemen. Volgend jaar ligt er een volgend programma ter besluitvorming voor waar het plan in terecht kan komen.

Wethouder Reijn merkt op dat het klopt dat er meerdere overleggen zijn geweest. Hij vindt de samenwerking met de provincie Utrecht een verademing ten opzichte van de samenwerking met Noord-Holland. De gemeente is zelf de onderzoeken van PlanMER is gaan uitvoeren en deze zijn eigenlijk kant en klaar. Hij vraagt zich af of er niemand bij de provincie Utrecht was die doorhad dat er geen officiële aanmelding kwam terwijl men allang met de gemeente Eemnes in gesprek was. Bij de gemeente blijft de vraag liggen hoe men het plan snel kan versnellen zodat men de woningbouw niet op het spel zet.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker voor dit agendapunt. Dat is dhr. Bram van der Ende namens de Vrienden van de Willem Arntz Hoeve.

De voorzitter informeert of er vragen zijn aan de inspreker.

Mevrouw De Widt merkt op dat de inspreker aangeeft dat de gemeente Zeist het bestemmingsplan in procedure had gebracht maar weer terug heeft getrokken. Zij vraagt wat de status is van de plannen.

De heer Van der Ende antwoordt dat dit onduidelijk is. Het proces is stopgezet en wat er verder gebeurt weet men niet.

Mevrouw Ghijssels hoort in het betoog een alternatief plan waar wel gebouwd kan worden. Zij vraagt wat hier de status van is.

De heer Van der Ende antwoordt dat het alternatieve plan is voorgelegd aan de gemeenteraad van Zeist, en de wethouder heeft beloofd dit mee te nemen in de beraadslagingen die gaan plaatsvinden als de bestemmingsplannen in behandeling worden gebracht.

Mevrouw Batteau denkt dat het belangrijk is om goed in het oog te hebben wat hier gaande is. Er spelen drie dingen:

- Het gebied is uit het NNN gehaald;
- Zeist is bezig de contouren van de bebouwde kom te verplaatsen. Dit betekent dat natuur, bossen en bomen onder een ander regime gaan vallen;
- De Willem Arntz Hoeve maakt onderdeel uit van het Programma Hart van Heuvelrug.

De Staten moeten zich goed realiseren dat hier iets speelt zoals bij de Oude Tempel, waar oude bossen werden opgeofferd voor woningbouw. De actualisatie van de bebouwde kom (Wet Natuurbescherming) is een opstap naar het verwezenlijken van een metropoolambitie van Zeist. Hiermee worden drempels weggehaald voor het bouwen in natuur en bos, aangezien de regimes voor compensatie gaan veranderen. Dit is zeer onwenselijk gezien de grote natuuropgaven waar de provincie voor staat. De provincie is belanghebbend in dit proces. Wat is de positie van de provincie, vraagt de spreker, als het gaat om het verplaatsen van deze contouren en wat is de rol van de provincie en GS in de dialoog hierover? Zijn GS het met de PvdD eens dat de NNN-gebieden beschermd dienen te worden en dat er geen voorbereidende stappen dienen te worden gemaakt voor de verplaatsing van rode contouren om de stap naar bouw gemakkelijker te maken?

De heer Adriani heeft teruggekeken naar de technische beantwoording. In de PRS stond deze locatie als PM opgenomen in 2016. In 2020/2021 stond hij daar niet in en nu wel met 250 woningen. Het staat niet in het PlanMER dat bij dit PPWW gevoegd is. Waar had de Staten kennis kunnen nemen van de milieueffecten van deze uitbreiding als het nu voor het eerst concreet opgevoerd wordt met aantallen, maar niet in dit PlanMER zit? Kan het college nog een keer scherp duiden hoe het zit met de groen/rood balans in het Project Hart van Heuvelrug en hoe deze locatie daar een rol in speelt?

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat de provincie de vastgestelde gebiedsvisie onderschrijft. Het is aan de gemeente Zeist om het bestemmingplan en de uitwerking vast te stellen. De provincie toetst op dit past binnen de provinciale kaders. De gedeputeerde vindt dat de gemeente Zeist dit zorgvuldig doet en de opmerkingen die op de zienswijze zijn ingediend zo goed mogelijk wil inpassen. GS zijn akkoord gegaan dat de bebouwde-kom- grens Houtopstanden op deze wijze is aangepast. Het Programma Hart van Heuvelrug is een groot programma waarin veel natuur wordt gerealiseerd, veel recreatie mogelijk maakt en waarin bedrijven worden uitgeplaatst. Hier zijn ook locaties gepland waar woningbouw gerealiseerd wordt. Hij beseft dat daar waar woningbouw gerealiseerd gaat worden ook bomen gekapt zullen worden. Dit moet zorgvuldig gebeuren. Naast locaties waar bomen gekapt worden is inmiddels in het hele programma 700 hectare nieuwe natuur gerealiseerd. Door de ontwikkeling bij de Willem Arntzhoeve komen er middelen vrij om 19 hectare natuur te realiseren bij Kamp van Zeist. Het is een werkwijze waarbij meerdere aspecten aan elkaar hangen, maar waarbij in het hele programma ontzettend veel nieuwe natuur gerealiseerd wordt. De 250 woningen zijn gepland maar waren in 2021 nog niet opgenomen in het programma. De locatie is niet in de PlanMER meegenomen omdat in het kader van de PRS/PRV al een MER is uitgevoerd.

De voorzitter meldt dat er opwaarderingen zijn gekomen van de SP, PvdD, PvdA, ChristenUnie, SGP en VVD. Zij vraagt of de woordvoerders op de dossiers nog iets willen toevoegen.

De heer De Jong heeft nog een opmerking op het betoog van de gedeputeerde. Hij wil voorkomen dat steeds gesproken wordt over de compensatie van bomenkap door het elders realiseren van hectaren natuur. Hij vraagt wat de gedeputeerde bedoelt met schade aan de natuur, natuurwaarde en kritische ecologische waarde. Bomenkap op de ene plek en bomen aanplanten op de andere plek is niet hetzelfde. Het gaat uiteindelijk om het

behoud van habitat en kritische ecologische waarde. Hij zou graag het debat vanuit compensatie willen voeren, om te voorkomen dat men denkt de natuur te kunnen compenseren door iets te kappen en elders iets aan te planten.

De voorzitter gaat door met de opwaarderende stukken en vraagt of de woordvoerders een toelichting willen geven.

De heer Van den Dikkenberg meldt dat de tweede ronde Programmeren er is. Hij heeft een aantal vragen en opmerkingen:

- Hij heeft de evaluatie van de eerste ronde hiernaast gelegd om te kijken of er veranderingen zijn. Hij is benieuwd of de gedeputeerde iets kan vertellen over de inspraakreacties en hoe dit gelopen is. Was er sprake van procesverbetering, meer gezamenlijkheid en gedeeld eigenaarschap? De inspraak stelt voor een dilemma, want hoe goed is de verbinding met de gemeenten als e-mails en dit soort locaties worden gemist.
- Zijn de aanbevelingen goed doorgevoerd? Heeft bijvoorbeeld een heldere doeldefiniëring plaatsgevonden voordat dit ontwerp is opgesteld? Het doel is nog steeds kort en summier waardoor het lijkt alsof het programma er moet komen ten koste van, terwijl de gemeenten dit juist helderder wilden formuleren.
- Hij is blij te zien dat is aangesloten bij de regioplannen, maar hoe wordt dit gekoppeld aan de uitvoeringskracht en de capaciteit bij de gemeenten? Momenteel worden vooral de ruimtelijke mogelijkheden geschetst.
- Aanbeveling 3 gaf aan dat de gemeenten minder kaders willen. Men zit op een moment waarin in de woningmarkt niet alles kan, aldus de spreker. De huidige omstandigheden zorgen vanwege wet- en regelgeving, financieringsproblematiek en andere factoren ervoor dat grote projecten niet rond gerekend worden. Dit betekent dat woningen niet gebouwd worden om dit haalbaar te maken. Wanneer de provincie doorgaat met het stellen van duurzaamheidseisen zal men minder woningen krijgen. Deze keuze moet met elkaar worden gemaakt, zegt de spreker. De vraag is of men de kwaliteitsparagrafen in het ontwerp op het huidige ambitieniveau laat staan, of dat men dit een tandje minder moet doen om meer woningen te kunnen bouwen. Dat is volgens de spreker met pijn in het hart. Dit ziet men ook in het Convenant Duurzame Woningbouw terugkomen. Hoe gaat men dit betalen wanneer men hierin te veel regulier wil maken en op wil schalen vanaf de pilotfase? In Amsterdam ziet men de kentering naar het bouwen van meer woningen en minder duurzaamheidsambities. De vraag is wat de provincie Utrecht wil. Wil men meer en betaalbaarder bouwen, of minder maar groen en duurzaam?

De heer Schipper concludeert dat hij antwoord heeft gekregen op vragen die hij niet heeft gesteld. Het gaat vooral over de inhoud van de woondeals. Zijn vragen gingen over het uitvoeren van de twee voorwaarden van de motie van de SP die de Staten hebben aangenomen in september 2022. Specifieker: Motie 63, echte sociale huur, waarin iets stond over een gemiddeld verhuurbaar vloeroppervlakte van 60 m2 en de spreiding van de bouw van sociale huur over de totale planperiode bij gebiedsontwikkeling. In motie 64, reguleer middenhuur, stond dat de te realiseren middenhuurwoningen minimaal 25 jaar behouden moeten blijven in het segment middenhuur, met beperkte aanvangshuren en beperkte huurontwikkeling, zoals in het Actieplan Middenhuur van de gemeente Utrecht. Spreker vraagt wat de stand van zaken is. Welke gemeenten willen aan deze voorwaarden voldoen en welke niet? Hoe en wanneer worden PS op de hoogte gehouden over de invulling en uitvoering van deze moties, zeker in het licht van de moeizame omstandigheden waarde woningbouw mee te maken heeft?

Mevrouw Rikkoert benadrukt dat voor de ChristenUnie de Programmering Wonen & Werken een mooi instrument is. Zij hoort tevreden reacties van de lokale fracties. Zij sluit zich aan bij de vragen van de SGP of verbeteringen zijn doorgevoerd in het proces, in het licht van de inspraak die men zojuist hoorde. Het zijn mooie plannen die bijdragen aan de vitaliteit van de dorpen. Zij vraagt wat de verwachting is over de realisatie van de plannen, nu de woningproductie steeds meer stil komt te liggen. Bij het vaststellen van het afwegingskader heeft de ChristenUnie aangegeven dat klimaatadaptatie erg belangrijk is en dat men niet wil dat inwoners natte voeten oplopen. In het PlanMER wordt aangegeven dat alle locaties licht negatief scoren wat betreft klimaatadaptiviteit. In de schriftelijke beantwoording wordt aangegeven dat aan de Omgevingsverordening moet worden voldaan. Hoe wordt de afweging gemaakt tussen belangen woningbouw en klimaatdoelen? Gaat men voor de korte- of lange termijnwinst en wanneer is dit acceptabel? Laat de provincie dit meewegen in het aanwijzen van woningbouwlocaties, of laat zij deze afweging aan gemeenten?

De heer Adriani spreekt zijn waardering uit voor de ontwikkelingssystematiek. Hij had dit punt opgewaardeerd vanwege de kwalitatieve vraag van de heer Van den Dikkenberg, maar met een tegenovergestelde inzet. Het gaat hierbij met name om de betaalbaarheid, maar ook om de duurzaamheid. Het programma maakt onderscheid tussen de betaalbaarheid van nieuwbouwplannen en de uitleglocaties. Voor nieuwbouwplannen geldt dat, ook wanneer ze na 2025 starten, wordt vastgehouden aan 50% betaalbaarheid. De minister gaat echter een paar

stappen verder. Hij zegt tot 2025, 50% te accepteren en dat vanaf 2025 moet minimaal 2/3 betaalbaar moet zijn. Hij vraagt of het een schrijffout is in het Ontwerpprogramma dat ook na 2025 wordt vastgehouden aan 50%.

De heer Van den Dikkenberg merkt op dat hij en de heer Adriani hetzelfde bedoelen, alleen vraagt dit keuzes. In het ontwerpprogramma zit beide, waardoor beide straks niet opgeleverd wordt. Hij vindt 80% betaalbaar ook goed, maar dan moet het wel betaalbaar gemaakt worden en moet men aan de eisenkant gaan snijden.

De heer Adriani vervolgt met zijn tweede punt en meldt dat duurzaamheid wordt ingezet op convenant duurzame woningbouw niveau brons, dat is de onderkant van het ambitieniveau. Wat de spreker betreft zou dit een tandje hoger mogen. Zijn eerste overweging hierbij is dat hetgeen men in de Statenzaal zegt ertoe doet en de markt zich hierop richt. Het is daarom van belang de ambities hoog te houden. De tweede overweging van de spreker is dat het gaat om een programma voor woningbouw tot en met 2030. Wanneer men hier geen ambitieus verhaal neerzet dan zal men de komende negen jaar altijd het verhaal zijn dat men tussentijds de spelregels niet kan veranderen en op een lager niveau moet blijven zitten, terwijl de noodzaak om met name in de bebouwde omgeving te verduurzamen heel groot is. De markt zal zich daarnaar moeten schikken en dit levert misschien een hobbel op. De vraag is of de provincie ervoor wil zorgen dat het de komende honderd jaar goed geregeld wordt.

De heer Van Schie beaamt dat men dit gesprek moet voeren. Uiteindelijk wil iedereen natuurlijk 100% duurzaam en 100% betaalbare woningbouw, maar als men bij 100% duurzaam slecht 60% woningen kan realiseren dan gaat de voorkeur van de VVD uit naar minder duurzaamheid en meer betaalbare woningen. De Staten moeten volgens deze spreker pragmatisch zijn over wat haalbaar is in de markt. De heer Adriani zeg dat de markt zich hiernaar moet voegen, maar de markt voegt zich door niet te bouwen, en dit is het laatste dat men wil. De spreker vraagt hoe de heer Adriani met alle gestapelde eisen de marktpartijen zo gek krijgt dat ze toch gaan bouwen.

De heer Adriani ziet hetzelfde in de markt gebeuren. De winstmarges konden in het verleden niet hoog genoeg zijn met als gevolg dat er geen betaalbare woningen meer zijn en dat men kwalitatief steeds verder achteruit is gehold. Daarom is de spreker blij met de inzet van de minister hierop en dat men zich ervan bewust wordt dat het geld niet meer tot de hemel klotst. De markt zal zich aanpassen. Men moet zich niet naar de winstmarges voegen maar kijken wat in dit land nodig is.

Mevrouw Ghijssels geeft aan dat de woningmarkt cyclisch is. Het behalen van positieve resultaten in het verleden wil niet zeggen dat men de markt meekrijgt. Op dit moment heeft de markt het buitengewoon lastig. De provincie kan eisen stellen maar dan gaan er steeds minder projecten tot stand komen, aldus de spreker. Wanneer men bovenop duurzaamheid en betaalbaarheid ook het aantal vierkante meters opschroeft, wordt alles bij elkaar onhaalbaar.

Mevrouw De Widt meldt dat D66 eveneens ziet dat de eisen zich opstapelen en dat dit ingewikkelder wordt als de markt het lastiger heeft. Zij sluit zich aan bij het betoog van de PvdA om vanuit de overheid randvoorwaarden mee te blijven geven die de overheid voor de lange termijn belangrijk vindt. Als men nu al gaat inleveren op duurzaamheid en betaalbaarheid gaat het niet goed volgens de spreker. Vanuit het Rijk worden aan de provincie eisen gesteld en het is belangrijk om met de minister in gesprek te blijven.

De heer Adriani benadrukt dat men een programma tot en met 2030 vastlegt. Volgens de spreker moet voorkomen worden dat men nog tien jaar last heeft van het naar beneden halen van de ambities. Als er echt sprake is van marktfalen hebben de verschillende overheden nog andere instrumenten, zoals een marktimpuls en het actieprogramma van de gedeputeerde om de markt te helpen. Ten aanzien van flexwoningen had de PvdA technische vragen gesteld. Tijdelijke flexwoningen buiten het gebied had de PvdA graag in het programma opgenomen willen hebben. Er wordt verwezen naar de aanpassing van de Omgevingsverordening maar dat duurt nog een jaar, en wat doet men dan in 2024? Tot slot hoorde de spreker dat de gedeputeerde het programma vaststelt. Hij was echter in de veronderstelling dat de Staten dit zouden doen.

De heer Virginia merkt op dat hij de insteek van de heer Adriani deelt. Men moet niet vergeten dat de provincie bouwt voor mensen die op de lange termijn een duurzaam en betaalbaar huis moeten hebben. Dat is het uitgangspunt.

De heer Van Schie meldt dat de VVD zich grote zorgen maakt over de uitvoering van dit Provinciaal Programma Wonen & Werken. De markt stagneert en vooral voor 2023 maakt de VVD zich zorgen. Of men überhaupt de helft van de ambities gaat halen vraagt de spreker zich nog af. Hij zou het fijn vinden als de provincie met de marktpartijen in gesprek kan over de haalbaarheid om te bespreken wat bijvoorbeeld haalbare winstmarges zijn en de rol van publieke partijen. Hoe men de markt van het slot krijgt is een grote zorg voor de VVD. Men bouwt natuurlijk voor mensen, terwijl het programma alleen spreekt over woningen. De spreker vraagt zich daarom af hoeveel mensen hierin komen te wonen en voor wie de woningen zijn. De gemeenten bepalen het programma maar de Staten ziet geen terugkoppeling. Spreker zou het fijn vinden wanneer de provincie meer woonvormen stimuleert en vraagt welke mogelijkheden de gedeputeerde ziet om gemeenten hierin te stimuleren. In de

technische vragen kwam het planregistratie wonen terug. Dit is een mooi instrument waarmee men meer kan monitoren. Hij vraagt of het aantal personen en de woonvormen die men kan realiseren hierin terug kan komen; bijvoorbeeld als het gaat om de opgave voor asielnoodopvang. Ten aanzien van Rijnenburg vraagt hij waar men het   terugziet omdat dit niet voorkomt in het programma. Hij wil graag weten wanneer dit wel in het programma komt. Ten aanzien van werken heeft de VVD zorgen of men voldoende geëquipeerd is om alle transformatieopgaven voor elkaar te krijgen. Hij hoort van veel wethouders dat er een grotere behoefte is aan bedrijventerreinen dan nu is opgenomen. Hij wil voorstellen om gemeenten die de inventarisering van bedrijventerreinen goed op orde hebben als beloning meer ruimte te bieden op de opgaven die zij hebben. Hij vraagt de gedeputeerde wat men hier politiek aan kan doen.

De heer De Jong vraagt of de VVD bij woonvormen ook denkt aan woningdelen, zoals meerdere generaties onder een dak.

De heer Van Schie beaamt dit. Hij zou meer vrijheid willen bieden aan woonvormen die efficiënter en gezelliger zijn in ruimtegebruik. Hij zou het programma hierop graag willen monitoren en dit eventueel willen stimuleren.

Gedeputeerde Van Essen meldt dat allen de urgentie zien van nieuwe woningen. De provincie staat hierin niet alleen. Het gaat om een samenwerking tussen provincie, gemeenten, waterschappen en bouwers. De provincie heeft hierin een belangrijke verantwoordelijkheid. De provincie voorziet vooral in de ruimtelijke kant want er moeten goede locaties zijn om alle woningen toekomstbestendig een goede plek te kunnen geven. Met de systematiek wonen, bouwen en werken heeft de provincie een goede systematiek te pakken waarin hij tot een intensieve samenwerking komt met alle gemeenten in regionaal- of individueel verband. Dit uit zich in een programma waarin de doelstellingen zijn vastgelegd. Het programma loopt tot en met 2030. Er is een bod gedaan aan het Rijk van 83.500 woningen en er ligt inmiddels een programma voor 84.500 woningen. Daarbovenop zit programmering die ruimte biedt voor planuitval. Hiermee is een belangrijke stap gezet. Het is een cyclisch proces en het programma staat niet vast tot 2030 omdat men blijft bewegen. Het is belangrijk om bij een volgende ronde voorbij 2030 te gaan kijken. Het is een evenwichtig programma. 91% van de geprogrammeerde woningen zijn binnen bestaande steden en dorpen. 9% zijn uitleglocaties daarbuiten waarbij oog is voor lokale vitaliteit. Het betreft soms kleine uitbreidingen die onder de 50-woningenregeling vallen, maar er zijn ook grotere uitbreidingen die met name zijn gericht op lokale vitaliteit. De spreker is blij dat de provincie op een aantal lastige locaties tot een goede oplossing is gekomen die recht doen aan de woningbehoefte en recht doen aan de sociale belangen. De provincie bouwt geen woningen maar ontwikkelt wijken en wil dat de mensen kunnen recreëren, een gezonde leefomgeving hebben en bij hun werk kunnen komen op een gezonde manier. Het programma is hierin een belangrijke stap. Het blijft een cyclisch proces en de volgende ronde start dit najaar. Richting het Rijk is het belangrijk dat de provincie een systematiek heeft en de programmering op orde heeft.

Gedeputeerde Van Essen beantwoordt de vragen:

- Er is absoluut een verbetering in het proces in de tweede ronde ten opzichte van de eerste ronde. De gedeputeerde merkt dit aan de reacties van de gemeenten en hij merkt dat de gemeenten de waarde van de systematiek erkennen. Er zijn nog steeds drie regionale programma's en een provinciaal programma. Er zijn inmiddels ook woondeals. Soms wordt gevraagd of dit eenvoudiger kan en het is goed hiernaar te blijven kijken. Er is ook oog voor de verschillen tussen de regio's. Foodvalley is lichter georganiseerd. Er is meer gezamenlijkheid en eigenaarschap. Het parallelle project van de woondeals heeft hierbij geholpen.
- De uitvoeringskracht gaat over het Programma Versnelling Woningbouw en de woondeals. De provincie is hierover in gesprek. Gedeputeerde Van Muilekom zal hierop ingaan.
- De markt heeft vooral last van de lappendeken aan eisen. In het Convenant Duurzame Woningbouw zijn hierin belangrijke stappen gezet met duidelijke eisen. Dit helpt omdat de markt vooral behoefte heeft aan duidelijkheid. Andere provincies beginnen de systematiek over te nemen en dit zorgt voor uniformere eisen. Dit helpt bij het versnellen op een duurzame manier.
- De moties rond sociale huur en betaalbaarheid komen voor een groot deel terug in de woondeals. De ambitie voor het hele programma is 2/3 betaalbaar vanaf 2025. De vraag is welke eisen men per project gaat stellen. De provincie heeft hiervan gezegd dat nieuwe uitbreidingen aan 2/3 moeten voldoen. De provincie heeft deze gesprekken met de gemeenten gevoerd, en de meeste gemeenten snappen dit en gaan hiervoor. Voor binnenstedelijke locaties is dezelfde afspraak gemaakt, maar niet ieder project heeft altijd 2/3 om de gemeenten enige bewegingsruimte te geven.

De heer Adriani is blij met deze ambitie. Hij weet dat men dit niet op projectniveau moet willen regelen, maar wel op gemeentelijke- en regioniveau. Hij leest in de tekst echter dat voor de nieuwbouwprojecten waarvan de bouw start in 2025 of later, de minimumambitie geldt van 50% betaalbaar per gemeente. Dat is anders dan hetgeen de gedeputeerde zegt en hij vraagt of dit betekent dat er in het definitieve programma en andere tekst komt.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat de afspraak is om vanaf 2025 voor 2/3 te gaan. Dit is wellicht onvoldoende in het Ontwerpprogramma opgeschreven. Hij neemt dit punt mee voor het definitieve programma. (T)

De heer Van Schie merkt op dat dit voor hem 100% betaalbaar mag zijn. In de voorplanning van 2025 zijn al afspraken gemaakt met ontwikkelaars. In projecten die al klaar zijn om gebouwd te worden is 2/3 wellicht minder haalbaar, maar in projecten die nog in aanbesteding moeten kan dit wel.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat dit de schuifruimte is. Het is niet de bedoeling dat een vergevorderd project hierdoor gaat stagneren. Hij merkt tegelijkertijd dat het standpunt van de provincie om te gaan voor 2/3 de gemeenten enorm helpt in de gesprekken met de ontwikkelaars. Dat de provincie deze rol pakt is van waarde, maar de provincie moet niet te star zijn omdat dit leidt tot stagnering.

De heer Schipper vindt het verwonderlijk dat de VVD voor 100% betaalbaar wil gaan. Hij heeft andere vragen gesteld, zowel in de schriftelijke vragenronde als in de commissie. De gedeputeerde gaat puur in op percentages en aantallen, maar zijn vraag ging over de uitvoering van de moties van de SP. Spreker vraagt hoe het daarmee staat. Hij vindt 2/3 prachtig, maar het gaat om mensen, en mensen moeten hun kont kunnen keren in de woning. Hoe gaan de gemeenten om met die voorwaarden?

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat hij dit gedeelte nog niet heeft beantwoord. Dit raakt aan de woondeals in het Programma Versnelling Woningbouw. Dit zijn de vehikels waar deze moties verder uitvoering krijgen. Gedeputeerde Van Muilekom zal hierop ingaan.

De heer De Jong vraagt wat er gebeurt als de provincie de ambities niet gaat halen, of niet denkt te halen. Het niet halen van de ambities kan men zien aankomen. Zijn er alternatieve scenario's of instrumenten wanneer de provincie de doelen niet haalt?

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat dit raakt aan de Wet Versterking Regie op Volkshuisvesting die met het ministerie wordt voorbereid. De minister vraagt de provincie om meer te sturen op betaalbaarheid. De provincie doet dit naar vermogen, maar tegelijkertijd is de instrumentenkoffer op dit vlak nog een beetje leeg. De provincie heeft maar heel beperkt harde middelen om hierop te sturen. Hoe de provincie op een bindende manier zijn rol kan pakken is een vraagstuk dat nog voorligt.

Gedeputeerde Van Essen vervolgt de beantwoording van de vragen:

- De ChristenUnie had een vraag over klimaatadaptatie. Omgevingsplannen moeten voldoen aan de verordening. Hierin staan eisen met betrekking tot klimaatadaptatie en hieraan zullen de plannen die uiteindelijk uit de programmering voortkomen aan getoetst worden. Alle aandachtspunten geeft de provincie door aan gemeenten. Bij de locatiebeoordeling kijkt de provincie nadrukkelijk naar deze aspecten. Wanneer een locatie qua klimaatadaptatie onverantwoord is wordt dit niet in het programma opgenomen. Tegelijkertijd zijn er bij de locaties die wel opgenomen zijn aandachtspunten op dit vlak bij de verdere planuitwerking. Het gaat er ook om hoe men zo'n locatie gaat ontwikkelen. Het programma zegt hier nog niks over, maar het zijn belangrijke aandachtspunten die een gemeente moet oppakken en waarop de provincie de uiteindelijke plannen zal toetsen.
- Ten aanzien van flexwoningen legt de gedeputeerde uit dat er tijdelijke flexwoningen zijn en tijdelijke locaties. De verordening biedt momenteel geen tijdelijke woonfunctie. Op dit moment is het voor iedere gemeente mogelijk om binnen het kader van het regionaal Programma locaties in te brengen voor flexwoningen. De discussie is of het vinden van locaties voldoende is, of dat de verordening een aanpassing vraagt, bijvoorbeeld eerder woningen neer te kunnen zetten op locaties die al voorzien zijn voor woonontwikkeling, of het af en toe neerzetten van woningen in de rode functies van het buitengebied. Die discussie speelt op dit moment volgens de spreker. De verordening staat dit jaar al op de rol om te worden aangepast. Nog voor de zomer hoopt het college een aanpassing van de verordening te krijgen. Dit is een van de onderwerpen die hierin terug zal komen. Dit vraagt een zorgvuldige beoordeling want de provincie wil voorkomen dat een tijdelijke woonfunctie een achterdeur wordt voor van alles en nog wat. Dit duurt, zegt de spreker, minder lang dan waar de heer Adriani voor vreesde.

Mevrouw Hoek meldt dat het destijds met heel veel moeite gelukt is om buiten de toenmalige rode contour te kunnen bouwen voor 50 woningen. Alles waar de gemeenten buiten de stedelijke bebouwing mee komen moet een traject door. Zij vraagt of de gedeputeerde voornemens is het getal van 50 woningen buiten de stedelijke begrenzing op te rekken.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat GS niet voornemens is dit op te rekken. Dit hoeft niet want hij gaf net aan dat de kleine uitbreiding laagdrempelig zijn voor de gemeenten. Maar er zitten ook grotere uitbreidingen in het programma. Het programma telt 16 locaties buiten het stedelijk gebied waar woningen gebouwd gaan

worden. Het beeld dat alleen 50 woningen buiten de rode contour gebouwd kunnen worden zit niet in de huidige systematiek. De systematiek is dat een gemeente bebouwing buiten het stedelijk gebied gemotiveerd kan voorleggen, dat dit binnen het programma wordt afgewogen en al dan niet wordt opgenomen. Het uitgangsprincipe blijft zoveel mogelijk binnen bestaand stedelijk gebied bouwen en daarbuiten zoveel mogelijk bij ov-knooppunten.

Mevrouw Hoek stelt voor om de 50 woningen op te waarderen naar 100 voor kleine kernen en kleine gemeenten en daardoor het traject te verkorten.

Gedeputeerde Van Essen antwoordt dat de provincie hier geen aanleiding toe zit. De cyclus van anderhalf jaar is al heel kort. Tegelijkertijd bouwt men een woningwijk niet voor vijf of tien jaar maar voor decennia. Dit is een zorgvuldige afweging en het zijn vaak gevoelige trajecten. Bij uitbreidingslocaties zien omwonenden dit vaak helemaal niet zitten en deze stem moet eveneens worden meegewogen. Tot 50 woningen legt de provincie een grotere vrijheid en verantwoordelijkheid bij gemeenten, maar daarboven raakt dit bijna altijd aan belangrijke provinciale belangen. Er is hiervoor ook geen aanleiding omdat de huidige systematiek goed werkt en men komt tot een programma met voldoende locaties. Er ligt een programma met 84.500 woningen plus 32% extra locaties die gemeenten hebben aangedragen.

Gedeputeerde Van Essen vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Het programma wordt door het college vastgesteld. Dit heeft te maken met de omgevingswet waaronder programma's worden vastgesteld. Er is een systematiek op voorspraak van mevrouw De Man ontwikkeld over het in positie brengen van de Staat bij de vaststelling van programma's.
- Het programma zegt, behalve betaalbaarheid, niets over wat er gebouwd wordt. Dit zit in de woondeals en de planvorming bij gemeenten.
- Rijnenburg komt hier niet in voor en is niet aangevraagd door de gemeente Utrecht. Dit is niet voor 2030 haalbaar of voorzien. In het Traject Uned wordt hier wel op gestudeerd. Er loopt een onderzoek wat nodig is voor de ontwikkeling naar Rijnenburg, maar dit is niet dusdanig concreet dat het in dit programma een plek kan krijgen. Dit geldt ook voor sommige andere ontwikkelingen.
- Het is een Programma Wonen & Werken. Het klopt wat de heer Van Schie zegt dat het programma op het gebied van werklocaties een spannender gesprek is dan op het gebied van wonen. De provincie biedt ruimte voor bedrijventerreinen, maar niet voor 100%. De provincie wil dat 2 tot 3% van het bedrijventerreinarsenaal geïntensiveerd wordt. Hier zijn middelen voor en dit begint goed op de rails te komen. Er zijn een aantal gemeenten die iets meer willen qua bedrijventerreinen en de provincie heeft hiervoor het kader gevolgd waarin bandbreedtes zijn vastgesteld op basis van de eerste behoefteeraming. Er komt een nieuwe behoefteeraming voor bedrijventerreinen en kantoren. Die wordt nu opgestart en die wordt voor de volgende ronde een belangrijk onderwerp. Soms worden bedrijventerreinen getransformeerd naar woningen en de gemeenten is gevraagd hier rekening mee te houden bij de behoefteeraming voor bedrijven. Dit onderwerp krijgt bij de volgende ronde zeker een plek.

Gedeputeerde Van Muilekom geeft aan dat hij voor de resterende vragen op een aantal zaken moet ingaan die meer over woondeals gaan dan over dit agendapunt. Hij zal de vragen toch beantwoorden.

- De woondeals gaan over hoeveel woningen, waar en voor wie. Over hoeveel en waar gaat ook het regionaal programmeren. Omdat de provincie het programma al heeft kan hij alle input in de woondeals schuiven.
- Er wordt nadrukkelijk gekeken welk type woningen men moet bouwen. Wonen en zorg is een nieuw onderwerp dat invulling moet krijgen. De provincie krijgt hier een rol bij. Een 'Thuis voor Iedereen' gaat over alle doelgroepen die een plek moeten krijgen. De provincie heeft zich de afgelopen jaren niet met doelgroepen beziggehouden maar dit gaat zeker meer invulling krijgen. Van de Wet Versterking Regie Volkshuisvesting loopt momenteel de consultatie. De gedeputeerde is benieuwd of de wet op 1 januari in werking treedt. De wet geeft meer wettelijke bevoegdheden om iets met de doelgroepen te gaan doen. Dit moet voorbereid worden.
- Hij snapt de discussie over betaalbaarheid en duurzaamheid. De markt zegt: Creëer een gelijk speelveld. En voorkom dat elke gemeente zijn eigen doelstellingen en ambities gaat formuleren. Hiervoor is het Convenant Duurzaam Woningbouw opgesteld dat door de meeste gemeenten in de provincie is ondertekend. Op het moment dat het speelveld uniformer is, kan de markt goedkoper bouwen. Spreker beseft echter dat hier spanning in zit.
- Hij vindt dat belangrijke vraagstukken als circulatie, klimaatadaptatie, stijgende energiekosten etc. eveneens een plek moeten krijgen. Hij vindt het mooi dat de provincie dit met het convenant doet en dat het ministerie heeft gezegd het convenant in Utrecht zeer interessant te vinden en het bouwbesluit te willen aanpassen. Hiermee krijgt men een uniforme lijn op landelijk niveau en dat is het allerbeste.

De heer Adriani geeft aan dat het programma voor alle 84.500 woningen Convenant Duurzaam Bouwen brons zegt voor de komende tien jaar. Hij vraagt of de gedeputeerde deze ambitie wil uitstralen, of dat de provincie hier

een ontwikkelpad in zou moeten organiseren, zodat ontwikkelaars voor de lange termijn posities kunnen innemen in de wetenschap dat de duurzaamheidseisen in de loop der jaren ambitieuzer gaan worden.

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat het convenant door de marktpartijen en overheden is ondertekend en jaarlijks wordt bijgesteld en geëvalueerd. Dingen die men nu heel nieuw vindt zijn over een jaar of twee jaar wellicht niet uniek meer. In die zin probeert de provincie de ambitie op te voeren. Tegelijkertijd is het convenant nog steeds niet verplichtend, maar een ambitie. Er zit tussen de partijen verschil in ambitie.

Gedeputeerde Van Muilekom vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Op de vraag hoe men dit betaalbaar maakt, antwoordt hij dat met de versnellingstafels wordt opgehaald waar de partijen tegenaan lopen. Hij merkt in de gesprekken met het ministerie dat er financiële tekorten op projecten komen. Inmiddels heeft het Rijk een startbouwimpuls en worden allerlei zaken ontwikkeld om financiële tekorten te voorkomen. Het vinden van menskracht en geschikte locaties zijn bepalend voor de projecten.

De heer De Jong vraagt met betrekking tot de doelgroepen of de gedeputeerde concreter kan zijn over het tijdspad tot aanpassingen in het programma. Hoe realistisch is het dat men later het programma gaat aanpassen naar behoefte van doelgroepen? Veel financiële partijen zijn afhankelijk van de lijnen uit zo'n programma. Hoe realistisch zijn wezenlijke wijzigingen in het programma?

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat het Programma Provinciaal Programmeren Wonen & Werken vooral gaat over waar en hoeveel en niet over kwalitatieve ambities en voor wie. De provincie is met de woondeals bezig om dit met de juiste concretisering vorm en inhoud te geven. Het is belangrijk om de woondeals en het programma dicht bij elkaar te houden aangezien zij aanvullend zijn op elkaar. Het programma hoeft dus niet aangepast te worden omdat het een apart traject is. Met betrekking tot de planning is volgens de spreker de provincie zich aan het voorbereiden. Wanneer de provincie meer voor doelgroepen gaat doen op het gebied van wonen en zorg krijgt zij er meer taken bij en moet gekeken worden naar het type mensen om dit samen met de gemeenten goed in te vullen. In de nieuwe Wet Versterking Regie op Volkshuisvesting moet concreet worden wat de rol van de provincie zou moeten zijn. Dit moet vanaf 2024 gaan lopen. De provincie heeft de opdracht om in het tweede deel van 2023 goed na te denken over de invulling.

De heer De Jong begrijpt dat het programma niet wordt aangepast. Hij twijfelt of dit ook geldt als men tot een concept zou komen van woningdelen, waardoor de aantallen misschien kunnen wijzigen omdat woningdelen dit voor een deel kan opvangen. Hij neemt aan dat de woondeals wel aangepast kunnen worden.

De voorzitter meldt dat dit bij het volgende agendapunt aan de orde komt.

De heer Van den Dikkenberg is het volledig eens met het niveau brons bij duurzaamheidseisen en denkt dat men hiermee goede stappen kan zetten om de inzet te richten en de innovatiekracht te richten op duurzaam en gezond bouwen. Het gaat momenteel fout omdat Utrecht een grote opgave moet invullen en gaat voor niveau goud. Dit is technisch ingeregeld met lage prestatiebouwen eisen (0,2). Deze massa kan men, samen met de installaties die gewenst zijn voor het opwekken van energie, niet goedkoop bouwen. Als men daar ook nog netcongestie, watervoorziening bij optelt dan is het onhaalbaar om vanuit de pilot op te schalen naar grote massa's woningen. In de kwaliteitsparagraaf wordt heel gemakkelijk gezegd dat het programma aan de afgesproken waarden moet voldoen, maar er moet wel gekozen worden of de provincie voor goud wil gaan, of zich moet richten op het basisniveau, aangezien de provincie met goud zichzelf buitenspel zet in de grote opgave. Hij vraagt daarom of de provincie met de oplossing van eisen niet te ver gaat en daardoor de eigen opgave remt.

Gedeputeerde Van Muilekom herkent dit en meldt dat de gemeenteraad hier besluiten over neemt. Hij wil de combinatie betaalbaarheid en duurzaamheid niet loslaten aangezien het Rijk en de markt hierover aan tafel zitten. Het is hierbij belangrijk om de problemen goed zichtbaar te maken.

Gedeputeerde Van Muilekom vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Met betrekking tot de monitoring probeert men de plannen uniformer over provincies te doen. Dit wordt door de provincies onderling gedeeld en met het Rijk. De provincie is bezig de monitoring op te bouwen en goed invulling te geven, maar het is niet mogelijk om alles tegelijk te doen omdat dit niet kan worden waargemaakt.
- Op de vraag over de twee moties antwoordt hij dat hij zich gesteund voelt door de motie van de SP over sociale huur omdat dit een belangrijk onderwerp was bij de woondeals. De afspraken in de woondeals zijn dusdanig dat zeker moet zijn dat sociale huur over een periode van 20- 25 jaar belegd moet zijn. Wanneer de vrije sector sociale huur bouwt, noemt men dit nep sociale huur. De middenhuur is onderwerp van gesprek maar hij bemerkt dat het Rijk meer kwaliteitseisen gaat stellen aan vierkante meters. Hij verwacht dat de markt op een gegeven moment zegt dat er erg veel eisen worden gesteld en

men deze woningen niet met een bepaald prijsniveau kan bouwen. Dat is momenteel een vraagstuk in de markt.

De heer Van Dieren hoort een aantal dingen samenkomen. Eerder werd de vraag gesteld wat de provincie kan doen als de ambities niet gehaald worden omdat de toolbox momenteel vrij leeg is. Hij vraagt welke instrumenten men kan verwachten van de nieuwe wet voor volkshuisvesting. Richt dit zich alleen op plekken en aantallen, of komt er ook een instrument rondom de duurzaamheidsambities, waarbij in Utrecht de duurzaamheidsambities zo hoog liggen dat misschien de aantallen niet gehaald worden.

Gedeputeerde Van Essen heeft hier niet helemaal zicht op. Als de provincies extra taken krijgen om naast locaties ook op andere aspecten van woningbouw te gaan sturen dan is de provincie hiertoe bereid, maar moeten er wel mogelijkheden worden gegeven om dit in te vullen. Welke instrumenten dat precies gaan worden is niet helder. Als het gaat om de kwaliteitseisen aan wat er gebouwd wordt zijn er zelfs boven op het Bouwbesluit keiharde eisen. De mogelijkheden zijn daardoor beperkt, tenzij het om eigen grond gaat. Zelfs als er instrumenten komen is het uiteindelijk een afweging van ontwikkelaars, bouwers en corporaties waar zij hun geld in steken. Het is niet dat de provincie alleen aan het stuur zit. De provincie blijft afhankelijk van anderen.

De voorzitter vraagt of de niet-opwaardeerders nog korte vragen hebben.

De heer De Jong heeft een paar vragen:

- Hoe verhoudt PPWW 2023 zich tot de Omgevingsvisie en de ambities voor 2030, 2040 en 2050 vanuit een integrale blik? Hoe verhoudt zich dit tot de landbouwtransitie, de energie, de mobiliteit en de natuur? Hij begrijpt dat dit in het verleden is meegewogen, maar in het licht van de huidige ontwikkelingen vraagt hij zich af wat de reflectie is vanuit een integraal perspectief.
- Volt heeft behoefte aan een informatiesessie over de duurzaamheidsambities. Spreker vraagt de andere partijen hierop te reageren. Het gaat dan vooral over op hoe de duurzaamheidsambities en de klimaateisen geïntegreerd worden in het programma en worden beantwoord via het PlanMER. Dit hoort goed gepositioneerd te zijn om te beoordelen of de provincie de urgentie van natuur en klimaat voldoende meeweegt in de programma's. Spreker vraagt hoe GS dit beoordelen met de bijdrage van het programma aan de verwezenlijking van de klimaat- en natuurambities, en staan GS open voor en gesprek hierover?
- Hoe zit het met de toegankelijkheid? Het programma wordt ter inzage gelegd en aangekondigd via huis-aan-huisbladen, maar bereikt men daarmee alle mensen die hierover moeten worden geïnformeerd? Er zijn veel nee/nee stickers maar achter deze deuren wonen mensen die belang hebben bij de inrichting van hun leefomgeving, zeker omdat dit om keuzes gaat die decennialang zullen weerklinken. Hoe houdt de provincie iedereen aangehaakt? Toetst de provincie ook onderweg of er een leefomgeving wordt vormgegeven waar allen willen en kunnen vertoeven, vraagt de spreker. Het gaat hierbij ook om de participatie van de bewoners.
- De provincie werkt toe naar 2/3 betaalbare woningen. Hoe wordt het maatwerk gewogen? Momenteel heeft de provincie een portfoliobenadering waar de ambitie wordt verwezenlijkt, maar waar de provincie per projectgebied anders kan beslissen. Kunnen GS aangeven hoe realistisch het is dat met de kennis van nu de doelstellingen in 2030 worden gehaald?
- Welke hoop denken GS dat het programma nu geeft aan jongeren en starters? Volt werkt aan een initiatief om het aanbod te kunnen versnellen en vergroten. Zien GS mogelijkheden om gericht de regie te voeren om zo de vraag voor jongeren sneller en beter te kunnen beantwoorden, en starters meer mogelijkheden te bieden binnen de provincie Utrecht? Wellicht kan de provincie hiervoor pleiten bij de minister. Een voorbeeld dat Volt heeft gegeven tijdens deze campagne is 20% voor twintigers.

Mevrouw Ghijssels heeft een aantal vragen:

- Zij mist in de discussie de bestaande voorraad die op een bepaalde manier beoordeeld zal moeten worden en wellicht flexibeler bekeken. Hoe kijkt de provincie in deze context naar woningdelen, woningsplitsen etc., vraagt de spreker.
- Met betrekking tot het instrumentarium was het kistje nog redelijk leeg. Spreker weet dat er een probleem is bij marktpartijen ten aanzien van de financierbaarheid, vooral in de beginfase van een ontwikkeltraject. Spreker wil de suggestie meegeven om hierover na te denken.
- Er wordt gemakkelijk over de veranderde marktomstandigheden gesproken. Het gaat niet alleen over betaalbaarheid nu, maar ook in de toekomst. Er is een hoge inflatie en er worden afspraken gemaakt ten aanzien van huurstijgingen die daarvan af gaan wijken. Dat maakt het voor verhuurpartijen, inclusief beleggers, niet gemakkelijker.
- Het maken van afspraken en dit uniform laten zijn is onvoldoende om tot een realisatie te komen. Hiervoor zijn volgens de spreker misschien aanvullende ideeën voor nodig.

De heer Draisma complimenteert voor alle deals die zijn afgesloten en de aandacht voor vitaliteit. Een kritisch punt gaat over de Gaasperwaard. Dit staat volgende week geagendeerd, maar PS wordt wel gevraagd om dit in

dit programma op te nemen. Het CDA heeft nog heel veel vragen over de ontsluiting, het milieu, nut en noodzaak. Hij werd geïnspireerd door de wethouder van Eemnes die een klein terrein nog in het programma wilde fietsen en als antwoord kreeg dat men dit zorgvuldig moet doen. Hij vraagt of het daarom niet beter is om Gaasperwaard in de volgende cyclus mee te nemen zodat er meer tijd is om zorgvuldigheid te betrachten. Als dat niet zou kunnen wil hij de urgentie weten waarom dit nu zou moeten. Hij heeft in de stukken gelezen dat het gaat om de lange-termijn-noodzaak om dat terrein te ontwikkelen, dus waarom kan dit niet een- of twee jaar wachten? De discussie over duurzaamheid vindt de spreker heel actueel. De regelgeving verandert en worden allerlei eisen aan de woningen gesteld waardoor de kosten stijgen. De spreker zou liever vooruit willen kijken en misschien in september, voor de volgende cyclus start, de evaluaties en wijzigingen willen meenemen, zodat de provincie in een meer kaderstellende rol wordt gepositioneerd. Hierin zou men duurzaamheid en vitaliteit kunnen meenemen en het debat over kunnen voeren.

De heer Schipper wijst erop dat men uit de tijd loopt. De partijen die dit punt niet hebben opgewaardeerd gaan hele betogen houden. Normaal mogen niet agenderende fracties korte opmerkingen maken en vragen stellen, maar geen hele betogen.

Mevrouw Rikkoert merkt op dat Volt vroeg om een doorrekening van de ruimtelijke puzzel. De ChristenUnie heeft eerder een motie ingediend om dat door te rekenen. Spreker vraagt of deze informatie gedeeld kan worden met de nieuwe commissie. Wellicht is het inderdaad goed om, zoals Volt vroeg, een informatiesessie te organiseren als het gaat om wonen; met name wat er allemaal is en waar de provincie over gaat omdat dit zal helpen in de komende debatten.

De heer Van Dieren hoorde in de vragen veel over betaalbaarheid. Hij vraagt of het punt van de woondeals hierbij wordt betrokken of later aan de orde komt. Tot slot steunt hij een informatiesessie.

De heer Virginia meldt dat hij vragen heeft gesteld over de biodiversiteit en bedankt voor de beantwoording. De biodiversiteit gaat achteruit en de beantwoording gaat over het enigszins compenseren. Er ligt echter een enorme biodiversiteitsopgave en spreker vraagt welke mogelijkheid het college ziet om de biodiversiteit te verbeteren. Ten aanzien van het Programma Groen Groeit Mee vraagt hij of er voldoende rekening mee is gehouden dat groen mee moet groeien en niet gelijk moet blijven.

Gedeputeerde Van Essen beantwoordt de vragen:

- Op de vraag hoe het programma zich verhoudt tot de Omgevingsvisie en de integrale ruimtelijke ordening antwoordt de spreker dat het programma en de systematiek zit verankerd in de Omgevingsverordening. De uitgangspunten waarmee de provincie het programma ingaat zijn de basisprincipes voor verstedelijking. Er is dus ook ruimte voor vitaliteit bij andere kernen. Als het gaat om de integrale ruimtelijke ordening wordt binnen het programma Uned verder vooruitgekeken hoe men wonen, werken, bereikbaarheid, groen in samenhang ook na 2030 op een goede manier en plek kan geven en wat daarvoor nodig is. Als het gaat om het ruimtebeslag is er een ruimtelijke doorberekening gemaakt van de Omgevingsvisie. Dit zal nogmaals onder de aandacht worden gebracht en wordt meegenomen bij het ruimtelijke voorstel richting het Rijk. Het Regionale programma Wonen & Werken is hier meer de uitwerking van op korte- en middellange termijn, specifiek voor wonen.
- De behoefte aan een informatiesessie over kwalitatieve aspecten van wonen en werken kan hij zich voorstellen. De gedeputeerde zegt dit toe zo'n infosessie te organiseren. **(T)**
- In de verordening staat dat realisatie van natuur en de duurzame instandhouding daarvan verzekerd is. Dat is een eis in de verordening. De plannen moeten hieraan voldoen en worden hierop getoetst. Het is niet zo dat het Programma Wonen & Werken als primaire doelstelling heeft om natuur te realiseren., maar wanneer men woonwijken en bedrijventerreinen ontwikkelt moet dat op zo'n manier dat dit op een natuurinclusieve manier gebeurt en de biodiversiteit in zo'n woonomgeving versterkt. Dit ziet men in het Convenant Duurzame Woningbouw terugkomen, aldus de spreker. Daarnaast regelt de verordening bij de uitbreidingslocaties dat groen evenwichtig mee moet groeien (de Groen Groeit Mee regel). Er is onlangs een handreiking ontwikkeld om gemeenten te inspireren hier invulling aan te geven.
- Het meenemen van de inwoners geldt voor ieder programma, aldus de gedeputeerde Het gaat over de vraag hoe de provincie de participatie doet. Het is een terecht punt waar in het kader van participatie over moet worden nagedacht. De gedeputeerde neemt dit punt mee richting gedeputeerde Schaddelee.
- Op de vraag hoe realistisch het is dat de doelen gehaald worden in 2030 antwoordt de spreker dat de provincie ruimte geeft waarmee dit heel goed kan. In het Programma Versnelling Woningbouw ondersteunt de provincie maximaal om de realisatie te versnellen. Tegelijkertijd heeft de provincie de maakbaarheid niet volledig in handen.
- De realisatiekracht gaat over de versnelling en het Programma Woondeals.
- In het programma is gezocht naar de balans.
- Gaasperwaard 3 zit in het programma maar er staat bij dat het randvoorwaardelijk is vanwege het te nemen Statenbesluit. Volgende week ligt er een Statenvoorstel voor Gaasperwaard 3 in deze commissie. Wanneer de commissie meer tijd nodig heeft, kan zij dit doorschuiven naar een volgende

ronde. Hij adviseert dit volgende week te bespreken. De Staten zit hierbij zelf aan het stuur, aldus de spreker.

- De Staten zijn per definitie in positie bij een volgende ronde, want iedere ronde van Regionaal Programmeren Wonen & Werken gaat gepaard met kaderstelling door PS.

Gedeputeerde Muilekom merkt op dat het splitsen- of delen van woningen door de provincie gestimuleerd wordt. Dit komt terug in het kader van de huisvesting van statushouders. Veel gemeenten hebben moeite aan hun verplichtingen te voldoen en bekijken of het delen van een huis of het splitsen van woningen een optie kan zijn. De provincie wil hier een formele rol in hebben. De spreker is het ermee eens dat hier ook bij andere doelgroepen naar gekeken moet worden.

De voorzitter rondt daarmee de bespreking van dit agendapunt af en schorst voor de lunch.

10. SB Besluitvorming regionale woondeals Amersfoort en Foodvalley

De voorzitter heropent de vergadering. Zij vraagt of de opwaardeerders van dit agendapunt iets toe te voegen hebben aan hun motivering en geeft daartoe het woord aan GroenLinks.

De heer Virginia meldt dat GroenLinks positief is over de woondeals, maar enigszins ongerust hoe deze zullen uitpakken. Er staan nogal wat ambities in waar GroenLinks zeer over te spreken is, maar zijn deze realiseerbaar in tijden van veel onzekerheden? Er zijn aan de ene kant kritische succesfactoren en randvoorwaarden, zoals de financiële haalbaarheid, de arbeidsmarkt, de bereikbaarheid, stikstof en de toegenomen complexiteit die het op zijn zachtst gezegd een uitdaging maken om tot het gewenste resultaat te komen. Aan de andere kant zijn de afspraken voornamelijk procesafspraken, en zijn de formele wettelijke instrumenten voor de provincie om elkaar aan te spreken wanneer de ambities niet gehaald dreigen te worden nog onvoldoende. Graag verneemt de spreker daarom van het college hoe de provincie, ondanks deze knelpunten, de woondeals toch tot een succes kan maken. Ook is hij benieuwd naar de visie van andere fracties op de woondeals. Hoewel ondertekenende partijen de woondeals als een inspanningsverplichting zien, ziet GroenLinks ook graag concrete resultaten voor wat betreft aantallen, betaalbaarheid en duurzaamheid van woningen.

De heer Van Schie meldt dat duidelijk is dat de provincie veel verwacht van de Rijksoverheid. Hij vraagt de gedeputeerde welk signaal de Staten kunnen afgeven aan de Rijksoverheid om de verantwoordelijkheid te nemen waar dit kan.

Gedeputeerde Van Muilekom meldt dat een aantal vragen al beantwoord is. Toen het bod om 83.500 woningen in negen jaar te bouwen in oktober is uitgebracht was dit niet alleen een bod maar een randvoorwaardelijk bod omdat de woningcorporaties afhankelijk zijn van een aantal zaken die het Rijk moet regelen. Dit moet op orde zijn om het tempo erin te houden. Het prachtige van de woondeals is dat het juist een samenwerking is tussen het Rijk, provincie, gemeente en corporaties waarbij men zoveel mogelijk in nauwe samenwerking oppakt. Als iets ergens blijft hangen zijn er korte lijnen om elkaar daarop aan te spreken. De gedeputeerde vindt het nog steeds veel papier maar wel goed dat zoiets is afgesproken. Richting het Rijk vindt hij het belangrijkste dat minister De Jonge heeft gezegd toegangspoort te zijn tot andere ministeries. Het betreft heel veel woningen met alles wat daarbij komt. Hij probeert ook te vertalen wat de provincie samen met de gemeenten kan doen. De provincie ondersteunt volgens de spreker de gemeenten in het Programma Versnelling Woningbouw. Er zijn ook dilemma's over locaties. Het gesprek hierover moet de provincie voeren met gemeenten en corporaties. Op het moment dat men in een vroeg stadium met plannen komt voor gebieden moeten de marktpartijen hier eveneens bij betrokken worden om te bespreken wie wat gaat doen. Men moet op een andere manier gaan samenwerken en hij hoopt dat bij de versnellingsafspraken op tafel komt waar men tegenaan loopt. Daarnaast zullen er een aantal aspecten zijn waar de provincie het Rijk bij nodig heeft. Bij het bod heeft de provincie aangegeven het Rijk nodig te hebben. Dit signaal is ook afgegeven bij het indienen van de woondeals. De lobby richting het Rijk verloopt momenteel veel met de collegaprovincies, maar de provincie Utrecht probeert dit ook samen met het VNG te doen. De lobby kan niet vaak genoeg gedaan worden.

De voorzitter informeert of er nog vragen zijn.

De heer Virginia merkt op dat er ook onzekerheden zijn over het instrumentarium en de rol van het Rijk hierin. Hoe stabiel en zeker acht de gedeputeerde de woondeals?

Gedeputeerde Van Muilekom antwoordt dat de woondeals zijn ondertekend in drie regio's. Afsgesproken is om aan de gang te gaan, maar jaarlijks wordt het gesprek gevoerd wat nodig is om er vaart in te krijgen. Hij vindt het belangrijk dat de marktpartijen hier momenteel veel meer bij betrokken worden. Men moet elkaar continue scherp houden over de woondeals.

11. SB Aanvraag herbegrenzing Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug

De voorzitter meldt dat er twee insprekers zijn: dhr. Rob van Ruitenbeek en dhr. Jeroen van Wijk (LTO-Noord). Zij geeft als eerste de heer Van Ruitenbeek het woord en daarna de heer Van Wijk.

De voorzitter informeert of er vragen zijn aan de insprekers.

De heer Van den Dikkenberg vraagt aan de heer Van Wijk hoe het met de eigendomssituatie is geregeld van de agrarische gronden die in de nieuwe begrenzing van het Nationaal park opgenomen worden.

De heer Cromwijk meldt dat de heer Van Ruitenbeek het over een partij had die 400 meter grond had gekocht en daarnaast 33 hectare terug geruild heeft. Hij vraagt hoe dit is gelopen. Aan de heer Van Wijk vraagt hij, met betrekking tot de schadewerking van de intensieve veehouderij en van de 84% NNN, wat LTO zou willen opnemen over de schadewerking van de landbouwgrond om de zorgen in de sector weg te nemen.

De heer Overkleef vraagt de heer Van Wijk of de herbegrenzing van het Nationaal Park ook voordelen zou kunnen hebben voor de landbouw, zoals in het nastreven van natuurinclusieve landbouw.

De heer De Jong wil reageren op de vergelijking die in het verhaal van de heer Van Ruitenbeek werd gemaakt tussen ecologen van natuurorganisaties aan de ene- kant en de behandeling van kinderen bij geestelijken van de rooms-katholieke kerk, omdat dit niet passend en onnodig polariserend is. Hij denkt dat men met neutrale beeldspraak ook een goed debat kan voeren en roept de aanwezigen op zich hieraan te houden.

De heer Van Dieren las in de Statenbrief dat draagvlak het enige punt is, maar hoorde van de heer Van Ruitenbeek dat dit bij hem gemist is. Hij vraagt of de heer Van Ruitenbeek een gesprek heeft gehad met andere omwonenden en in de sfeer van de omgeving heeft geproefd of er bij anderen wel draagvlak is.

De voorzitter geeft het woord aan de heer Van Wijk.

De heer Van Wijk beantwoordt de vragen:

- De eigendomssituatie van de gronden. Hij weet dat de gepachte gronden vaak van natuurorganisaties zijn, maar er zijn ook gronden in eigendomssituaties.
- De vraag over het standpunt van LTO over de schadewerking is lastig omdat in principe is afgesproken dat de NNN-gronden geen schadewerking hebben. Men weet echter dat dit soms wel in beeld is. Dit maakt het lastig. De vraag is hoe men het vertrouwen kan terugkrijgen. Hier wordt aan gewerkt, maar als er ooit een kaartje getoond is, krijgt men dit moeilijk weg. Deze angst is er en hij kan dit niet wegnemen. Wanneer men over de uitbreiding van het Nationaal Park leest dat de primaire doelstelling is om de natuur te versterken is er meteen de angst dat dit weer terugkomt. Dit is wat er speelt.
- Bij natuurinclusieve landbouw kunnen er zeker voordelen zijn, maar als het Nationaal Park geen status heeft is het moeilijk om deze voordelen uit te werken. Het voordeel zou men kunnen creëren door bij de uitbreiding de landbouw te betrekken. In de stukken staat geen woord over landbouw. Hij denkt dat agrarisch natuurbeheer kan, maar dan moet de landbouw wel betrokken worden.

De heer Van Ruitenbeek biedt zijn excuses aan omdat zijn opmerking verkeerd uitgelegd zou kunnen worden. Hij bedoelde dat hij nog steeds sympathie heeft voor de katholieke kerk en voor natuurorganisaties, maar beide dienen gecontroleerd te worden. Het ecoduct is een strook van 400 meter bestaande natuurgrond waar het ecoduct op mag landen en wat aan een zijde het recht gaf op € 400.000 vergoeding. Aan de andere kant is 4 hectare agrarische grond geruild tegen 33 hectare natuurgrond in ontwikkeling. Dat was het verhaal. Als natuur eenmaal via veel subsidies ontwikkeld is dan moet gecontroleerd kunnen worden op de toegankelijkheid en de openstelling. Hier schort het aan.

Daarmee wordt de inspraak voor dit agendapunt gesloten en geeft de voorzitter het woord aan BBB, die het agendapunt heeft opgewaardeerd.

De heer Cromwijk meldt dat de BBB heeft opgewaardeerd omdat zijn achterban de agrarische sector is. Omdat er onrust kwam over de herbegrenzing van het Nationaal Park had de BBB enkele vragen aan de gedeputeerde:

- In de Statenbrief staan verschillende partijen genoemd die overeengekomen zijn. De BBB mist hierin de landbouw.
- De Statenbrief geeft onrust in het gebied en hoe wordt deze onrust weer weggenomen? Gaat de Staten de verdere ontwikkeling in de inrichting of uitbreiding meenemen?
- Wat zijn de juridische gevolgen? Kan men op een of andere manier waarborgen dat de zorgen worden weggenomen?

Gedeputeerde Sterk meldt dat het Nationaal Park een kwaliteitslabel is maar geen juridische status heeft. Het NNN heeft wel juridische status en er ligt veel NNN in dat gebied. Daar verandert niets aan op basis van dit voorstel. De spreker snapt de zorgen maar die kunnen niet voortkomen uit het kwaliteitslabel omdat dit geen

juridische consequenties heeft. Het is puur bedoeld als het vormgeven van een maatschappelijke eenheid die in de huidige omvang van het Nationaal Park nog niet voldoende was. Door het kwaliteitslabel te vergroten doet men meer recht aan de maatschappelijke eenheid van het Nationaal Park. Om de onrust weg te nemen heeft zij overleg gehad met de heer Gijs de Kruif, voorzitter van de Stichting Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. Hij heeft aangegeven dat hij een Q&A zal maken en op zijn website zal plaatsen, zodat mensen daar informatie kunnen vinden. De herbegrenzing is al lang een plan in het overleg over het Nationaal Park. LTO is hierbij vertegenwoordigd en is hiervan op de hoogte. Het klopt dat in het overleg vooral is gesproken met de grootgrondbezitters. Het is een groot gebied dat men bespreekbaar wil maken. Veel van deze grootgrondbezitters hebben contracten met pachters. De grootgrondbezitters hebben de verantwoordelijkheid hier met hun pachters over te communiceren. Daarnaast hebben gemeenten aan tafel gezeten en zij hebben in de communicatie naar hun achterban eveneens een verantwoordelijkheid.

De heer Cromwijk meldt dat er ongeveer 21 Nationaal Parken zijn in Nederland, waarvan de meeste Natura-2000 gebieden zijn. In Brussel wordt erover gesproken om het NNN een verslechteringsverbod op te leggen. Hoe moet hij dit in de toekomst zien?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de titel Nationaal Park een kwaliteitslabel is dat niets heeft te maken met het verslechteringsverbod. Het verslechteringsverbod heeft betrekking op het NNN. Hoe dit gaat uitwerken weet men nog niet. Het voorstel dat hier vandaag voorligt heeft hier geen raakvlak mee.

Mevrouw Van Gilse merkt op dat er bij BBB en andere partijen zorgen zijn over de betekenis van de herbegrenzing. Zij vraagt wat de betekenis van de herbegrenzing kan zijn van de al bestaande- en voorgenomen woningbouwprojecten binnen het aangewezen gebied en voor de beeldvorming daarvan, zoals Hart van de Heuvelrug, Oude Tempel en Vliegbasis Soesterberg.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de herbegrenzing hier geen betekenis voor heeft. Het Nationaal Park werkt bijvoorbeeld in Leusden samen met Heijmans om woningen te bouwen in het Nationaal Park. Er kan gewoon gebouwd worden en de ontwikkelingen kunnen gewoon doorgaan. Het gaat puur om een kwaliteitslabel dat verder geen implicaties heeft voor de plannen die er liggen.

12. SB Vaststellen subsidieregeling verplaatsing en beëindiging veehouderijen & SB instrumenten stikstofaanpak

De voorzitter meldt dat de beide Statenbrieven worden behandeld in één termijn.

De voorzitter geeft woord aan de inspreker op dit agendapunt: de heer Jeroen van Wijk (voorzitter van LTO-Noord in de provincie Utrecht).

De voorzitter informeert of er vragen zijn voor de inspreker.

Mevrouw Van Elteren geeft aan dat met betrekking tot de verplaatsing van veehouderijen werd gevraagd wat er met de grond gebeurt in de buurt van een natura-2000 gebied. Zij kan zich voorstellen dat er misschien op die gronden wel ruimte blijft voor initiatieven die de natuur versterken, misschien combinatiefuncties zoals voedselbossen. Zij is benieuwd hoe de heer Van Wijk hiertegen aan kijkt.

De heer Van den Dikkenberg meldt dat de inspreker van LTO ook aan tafel zit bij het Landbouwakkoord. Hij is benieuwd of het ontnemen van de landbouwfunctie aan een dergelijk gebied volgens, in overeenstemming met het Landbouwakkoord is waar over de bescherming van het landbouwareaal gesproken wordt.

De heer Cromwijk meldt dat de heer Van Wijk het erover had dat de omvorming naar natuur niet helemaal acceptabel is en dat de landbouwgrond een vorm van landbouw moet houden. Hoe ziet hij dit en wat wil hij wel?

De heer Wolting geeft aan dat er veel mogelijkheden zijn om een herstructurering van een gebied te krijgen. Aan zo'n traject zou een kavelruiling vooraf kunnen gaan om tot een optimalisatie te komen. Vindt de heer Van Wijk dat de subsidieverordening dit tegengaat?

De heer Van Wijk beantwoordt de aan hem gestelde vragen:

- Andere vormen van landbouw zouden mogelijk moeten zijn. Men hoeft geen landbouwgrond een andere functie te geven om nog prima te kunnen gebruiken met een lage uitstoot. Hij denkt dat dit prima mogelijk is.
- LTO zit aan tafel bij het Landbouwakkoord als een van de weinige partijen die daar nog aanwezig is. Hij weet niet of er snel een akkoord ligt. Hij zit daar niet persoonlijk. De provincie moet zeer zuinig zijn op de landbouwgrond vanwege de vele opgaves in het gebied.
- Met andere vormen van landbouw bedoelt hij een vorm van landbouw zonder veehouderij. Hij adviseert de grond te behouden voor landbouwgebruik omdat dit voor de regelgeving meetelt.

- Persoonlijk denkt hij niet dat de subsidieverordening kavelruil tegengaat. Volgens hem ligt voor de Utrechtse Heuvelrug eveneens een ruilverkavelingsplan om de gebiedsprocessen op gang te helpen. LTO is hier voorstander van, maar LTO is er geen voorstander om rond een Natura-2000 gebied de 2 kilometerzone hiervoor te gebruiken.

De voorzitter sluit de inspraakronde af en vraagt of de partijen die hebben opgewaardeerd aanvullende vragen hebben.

Mevrouw Van Elteren vindt de opwaarderingsmotivering duidelijk. Het lijkt haar logisch dat de ene veehouderij niet wordt vervangen door een andere. Men zoekt op deze grond landbouwinitiatieven die de natuur aantoonbaar versterken.

Mevrouw De Boer heeft een vraag over de stikstofdepositiebank. De beleidsregelingen worden in lijn gebracht met de andere provincies. Kennelijk waren er voorheen goede redenen om hier niet aan mee te doen. Waarom veranderen GS hierover van mening? Verslechtering van de natuur wordt door de maatregelen, waaronder de additionaliteitseisen, voorkomen. De Staten hebben echter afgesproken de kwaliteit van de natuur te willen verbeteren. In hoeverre draagt deze aanpak daaraan bij? Is het niet zo dat de provincie uitstelt wat hij uiteindelijk niet kan voorkomen? Zijn de agrariërs hiermee geholpen, of laat de provincie hen investeringen doen waar zij later spijt van krijgen waardoor hun positie nog benarder wordt? De instandhouding van de natuur is voor GroenLinks niet de stip op de horizon. Er is afgesproken de natuur te verbeteren en er moet dus eerst ruimte naar de natuur. Hoe voorkomt de provincie dat bedrijven de ruimte kopen? Wat doet de provincie vervolgens met de vrijkomende agrarische bebouwing? Een Utrechtse stikstofdepositiebank is in de ogen van GroenLinks niet de oplossing. De programmatische aanpak stikstof PAS heeft immers al aangetoond dat zo'n systeem niet werkt. Veel boeren zijn hierdoor nog verder in de problemen gekomen. De vrijgekomen stikstofruimte wil PvdA in de eerste plaats benutten voor woningbouw en de PAS-melders, en niet voor onderlinge ruilhandel of vermarkting.

De heer Cromwijk meldt dat over de verplaatsingssubsidie genoeg is gezegd. De BBB is het over de voorwaarden eens met de vorige spreker en vindt een stikstofbank belangrijk omdat dit voorkomt. Zoals het nu voorligt zitten er te veel open einden aan het voorstel. De BBB is het eens met de PvdA dat de prioritering moet worden opgenomen in de besluitvorming. Daardoor zijn er schotten nodig tussen de verschillende sectoren. De BBB wil dat alle sectoren evenredig bijdragen aan de stikstofreductie, dus ook input kunnen leveren in de bank. In de prioritering moeten de PAS-melding en de legalisatie hiervan de hoogste prioriteit hebben. Hij adviseert te beginnen met het zo spoedig mogelijk uitkopen van de boeren die vrijwillig willen stoppen. Hier zijn er best veel van. Hoe ziet de gedeputeerde dit?

De heer Wolting begrijpt dat de gedeputeerde het extern salderen mogelijk wil maken. De ChristenUnie maakt zich hier zorgen over en pleit ervoor om de handel in stikstof aan banden te leggen omdat degene met de diepste portemonnee hiermee het verst doorgaat. Dat is niet altijd goed voor de maatschappelijke ontwikkelingen. De provincie moet voorkomen dat meer stikstof in het milieu wordt gebracht. Zeker bij een verschuiving van agrarische- naar industriële stikstof kan er per saldo tot 200 keer meer stikstof op de natuur terecht komen dan de modellen aangeven. Daarnaast wil de ChristenUnie voorkomen dat de stikstofruimte die nu niet benut wordt in een keer wel benut gaat worden in de industrie. De spreker vraagt hier aandacht voor. Handel is soms goed, maar kan ook negatief werken.

Mevrouw Batteau sluit zich aan bij de zorgen van de PvdA en ChristenUnie wat betreft extern salderen. De PvdD kan deze maatregelen niet begrijpen omdat de provincie daardoor de regie verliest. Ideaal gezien zou men willen dat de stikstofruimte terugvalt aan de vergunningverlener (de provincie) wanneer een bedrijf stopt. Zij is benieuwd welke instrumenten er zijn om dit voor elkaar te krijgen. Momenteel is gekozen voor de maatregel extern salderen. Dit is een grove maatregel omdat men hier niet alleen de stikstofbank mee mogelijk maakt maar ook handel door private partijen. Wanneer er beslissingen worden genomen die consequenties hebben voor de stikstofuitstoot, moet men dit dan niet terug bij de Staten leggen, zodat er op ambtelijk niveau dit soort beslissingen die nogal veel consequenties hebben niet genomen kunnen worden?

Mevrouw Van Gilse heeft een paar vragen bij haar opwaardering van de subsidieregeling:

- Is de gedeputeerde het eens met de vraag van de inspreker of de banken niet gebruikt kunnen worden voor extensivering van bijvoorbeeld natuurbeheer?
- Als de gronden worden overgedragen aan de provincie worden ze dan altijd volledig automatisch natuur?
- Zijn er überhaupt andere opties voor het grondgebruik?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat het ongelukkig is dat twee onderwerpen op één agendapunt staan. Zij wil eerst ingaan op de subsidieregeling en daarna op het extern salderen, maar niet over de stikstofbanken.

Subsidieregeling

- De provincie heeft de handschoen opgepakt omdat het Rijk het laat zitten om een basisregeling mogelijk te maken, geeft de spreker aan. Dit is wat de provincie nodig heeft omdat boeren soms willen verplaatsen en er geen mogelijkheid is om dit te subsidiëren. De provincie wil stikstofruimte en grond vrijmaken die zij wil inbrengen in gebiedsprocessen. Het is nadrukkelijk niet het geval, zegt de spreker, dat er geen agrarisch gebruik zou kunnen plaatsvinden op die gronden, maar wel in mindere mate. In de artikelen zijn er eigenlijk drie vormen waarin grond kan worden overgedragen:
  - o Aan de provincie, vrij van enig gebruiksrecht.
  - o Het landbouwkundig gebruik wordt beëindigd zonder overdracht aan de provincie.
  - o De grond moet naar de natuur.
 Bij de eerste twee is er geen verplichting tot natuurrealisatie, aldus de spreker. Er mag op deze grond niets gebeuren totdat men in een gebiedsproces heeft bekeken waar deze grond voor zou kunnen dienen. Dat kan voor extensivering zijn, maar ook voor meer natuurinclusieve landbouw. Dit moet uit de gebiedsprocessen en het gebiedsprogramma komen. Het is dus bedoeld om stikstof te reduceren maar het is niet zo dat dit niet meer ingezet kan worden in een gebiedsproces ten behoeve van de boeren. Het ligt echter voor de hand dat het een andere kwaliteit van landbouw zal zijn. Dit zal altijd in samenspraak zijn met het gebied. Als het gebied een plan heeft, zegt de spreker, kan de kwalitatieve verplichting weer afvallen en gaat men met elkaar invulling geven. De agrariërs zijn in principe hun grond niet kwijt maar hier moet iets anders mee gebeuren.
- De jongere boeren krijgen een hoger percentage omdat dit in feite staatssteun is. De provincie subsidieert iets wat normaal via de markt zou lopen. Een Europese regeling zegt dat de staatssteun aan jonge boeren hoger mag zijn omdat het gaat over een langere periode die jongere boeren boer zullen zijn. Daarmee is het geld als het ware een betere uitgave dan wanneer een boer nog maar kort boer zal zijn, aldus de spreker.

De heer Van den Dikkenberg vraagt of het klopt dat men tijdelijk de grond moet parkeren met een kwalitatieve verplichting in de hoop dat dit terugkomt als landbouw. Klopt het met betrekking tot de Europese regeling dat de regeling die nu voorligt getoetst is aan een verlopen regeling?

Gedeputeerde Sterk zegt toe de laatste vraag schriftelijk te beantwoorden. **(T)**

Bij de eerste twee vormen komt er volgens de spreker tijdelijk een KV op de grond omdat er in feite een afwaardering van de grond is. Vervolgens gaat men kijken wat men hier in een gebiedsproces mee doet. Om de borging te houden wordt de KV erop gelegd. Wanneer de plannen duidelijk zijn ligt er een nieuw feit.

De heer Van Dieren snapt de redenering dat er meer geld beschikbaar is voor jonge boeren. Hij vraagt of dit mogelijk kan worden gemaakt voor oudere boeren die zeker zijn van opvolging.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat dit niet in de voorwaarden van de regeling staat. Het is een Europese regeling waarin de provincie geen aanpassingen kan doen.

De heer Cromwijk geeft aan dat de gedeputeerde spreekt over een tijdelijk KV. Hoe lang is dat? Wordt tijdelijk definitief?

Gedeputeerde Sterk kan hierover niet meer duidelijkheid geven omdat het vaak een onderdeel is van gebiedsprocessen. Het is aan de gebiedsprocessen hoe snel men tot overeenstemming komt over wat men wil in dat gebied, en wat dat betekent voor de gronden die beschikbaar zijn. Vanaf 1 juli wil de provincie graag de gebieden in en in sommige gebieden lopen de gebiedsprocessen al. Dan zal dit onderwerp van gesprek zijn en in sommige gebieden zal dit wellicht sneller gaan dan in andere gebieden.

Mevrouw Hoek vraagt hoe er afspraken worden gemaakt over grond van een agrariër die wil stoppen of een deel wil afstoten, in relatie van landbouwgrond naar natuur, wanneer de grond opgekocht wordt door bijvoorbeeld Staatsbosbeheer. Er komen signalen dat Staatsbosbeheer in de problemen komt omdat zij het zelf niet kunnen beheren, en dat de gronden daardoor een andere functie krijgen dan waar zij voor zijn bedoeld. Langzaam maar zeker komt men erachter dat het de agrariër was die de grond altijd beheerde en dat altijd goed deed. Worden hier afspraken over gemaakt? Wordt hierover nagedacht? Heeft de gedeputeerde dit signaal van Staatsbosbeheer ook ontvangen? Hoe gaat de provincie met de verkregen grond om?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat deze vraag buiten het gesprek over de verplaatsingssubsidie ligt. Deze subsidie is puur bedoeld om de kosten van de verplaatsing te kunnen subsidiëren. Mevrouw Hoek heeft het erover dat er soms onvoldoende geld is voor terreinbeherende organisaties waardoor zij het beheer niet goed kunnen doen en hier soms boeren bij betrekken. GS staan hier positief tegenover en willen dit de komende tijd verder oppakken zodat agrariërs de natuur kunnen beheren en hier een verdienmodel tegenover staat. Dit loopt nog niet altijd goed. De grond kan eigendom blijven van de agrariër die verplaatst, volgens de spreker, maar er komt een kwalitatieve verplichting op wat hij hiermee doet. Er zijn allerlei vormen van beheer te bedenken, maar dit komt voort uit het gebiedsproces.

Extern salderen

Gedeputeerde Sterk benadrukt nogmaals dat dit niet over de stikstofbank gaat. Het Instellingsbesluit van de stikstofbank komt later en ligt de volgende vergadering bij de commissie. De vragen gaan over extern salderen. De provincie Utrecht is de enige provincie waar dit nog niet open was gesteld. Dat maakt het mogelijk dat andere provincies in de provincie Utrecht stikstof kopen en dit meenemen naar een andere provincie. De provincie Utrecht wil dit voorkomen en gaat daarom het extern salderen ook openstellen. Op die manier kan de provincie Utrecht ervoor zorgen dat de transacties in de eigen provincie plaatsvinden en krijgt hij de mogelijkheid om stikstof tijdelijk te parkeren in de stikstofbank om dit vervolgens later uit te geven. Hiervoor zijn allerlei mogelijkheden waarover in de Staten nog een politiek besluit genomen wordt. Dit agendapunt gaat puur over de transactie van de stikstofruimte en iemand die dit koopt. Zij beantwoordt de vragen:

- Er werden vragen gesteld over 30% die naar de natuur gaat. De provincie heeft zich aangesloten bij de beleidsregel van het IPO zodat in principe in elke provincie dezelfde beleidsregels zijn. Het is altijd een regel dat 30% eerst naar natuur gaat.
- Op de vraag van mevrouw Batteau antwoordt zij dat de ruimte komt ten goede aan de provincie zodat de provincie hier meer regie op kan doen. De regie ontstaat op het moment dat men de stikstofbank kan gebruiken.

Mevrouw Batteau vindt het interessant om te horen dat er geshopt wordt vanuit andere provincies en vraagt of op provinciaal niveau geregeld kan worden dat men dat niet meer doet.

Gedeputeerde Sterk legt uit dat het gaat om boeren die hun boerderij willen verkopen. Op die boerderij zit soms stikstofruimte en het staat boeren vrij om de ruimte te verkopen aan wie ze willen. De provincie wil hier niet op ingrijpen. GS horen vooral dat veel agrariërs in de provincie willen dat hun stikstof in het gebied blijft zodat dit ten bate kan komen van de PAS-melders. De provincie wil deze mogelijkheid geven als middel om meer regie te houden op het behouden van de stikstof in de eigen provincie omdat hij hier de eigen doelen mee kan dienen.

Gedeputeerde Sterk vervolgt de beantwoording van de vragen:

- Het aan banden leggen van de handel is lastig.
- Met het openstellen van de beleidsregels worden de boeren geholpen bij het in de eigen omgeving houden van de stikstofruimte. Of men stikstofruimte uit kan geven hangt uiteindelijk af van de staat van de natuur. De staat van de natuurgebieden bepaalt of de stikstofruimte eerst nodig is om de natuur op orde te brengen voordat dit besteed kan worden aan welk doel dan ook (additionaliteitsvereisten). Dit geldt vooral voor de stikstofruimte die de overheid koopt. Zij weet niet of dit ook voor private partijen geldt. De rechtbank moet hierover nog een uitspraak doen.

De heer Wolting vraagt of hij goed begrijpt dat wanneer de provincie extern salderen niet openstelt een boer de stikstofruimte wel kan verkopen aan een andere boer in een andere provincie, maar niet aan de boer in de provincie Utrecht. Hij vraagt of de provincie niet een regeling kan treffen dat de boer niet aan bepaalde partijen mag verkopen, zoals de industrie of een andere provincie.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de provincie het bevoegd gezag is van de vergunning. Daarom kan hij de vergunning niet over laten zetten naar een ander. Bij Rijkswaterstaat is Rijksvastgoedbedrijf is LNV?? bijvoorbeeld bevoegd gezag waardoor zo'n transactie wel kan plaatsvinden. De provincie heeft hierover een flink gesprek met het ministerie gehad en aangegeven dat het onwenselijk is dat de stikstof uit de provincie wordt weggekocht, terwijl de provincie het extern salderen had dichtgezet om dit te voorkomen. Hier zijn nu goede afspraken over gemaakt omdat de provincie ervoor wil zorgen dat de stikstofruimte vooral voor de eigen boeren wordt behouden. Er is geen andere mogelijkheid om dit te regelen dan via het extern salderen. Dit is een gebruikelijke manier van het omgaan met de stikstofruimte.

De heer Van den Dikkenberg vraagt of het kan helpen om schotten aan te brengen tussen de verschillende soorten stikstof om deze handel te voorkomen.

Gedeputeerde Sterk stelt voor om deze vraag bij de stikstofbanken te behandelen, omdat men dit hier zou moeten doen.

De heer Cromwijk merkt op dat de gedeputeerde aangaf dat er afspraken zijn gemaakt, maar toch is de afgelopen maand door een boerenbedrijf stikstofruimte aan Rijkswaterstaat verkocht uit de oostelijke Vechtplassen.

Gedeputeerde Sterk is niet bekend met deze informatie. Zij vraagt waar deze informatie vandaan komt zodat zij contact kan opnemen met Rijkswaterstaat, aangezien dit niet volgens, in overeenstemming met de afspraken is.

Mevrouw De Boer merkt op dat het extern salderen een directe relatie heeft met de stikstofdepositiebank. Eerst was het zo dat alleen de hogere overheden iets konden opkopen en dat dit niet onderling binnen de provincie kon worden verhandeld. De spreker concludeert dat er momenteel juist veel meer onderling kan worden verhandeld. Het kan dus ook zijn dat bedrijven stikstofruimte opkopen. Zij vraagt in hoeverre de provincie de boer en de natuur hiermee helpt.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat het gaat om stikstofruimte in de vorm van een vergunning. De vergunningen worden uitgegeven door iemand die daar bevoegd voor is. In andere provincies is dat vaak de provincie maar soms ook het ministerie. De provincie is wel bevoegd gezag om stikstofruimte uit te geven maar had het extern salderen niet open staan en kon de ruil van vergunningen niet faciliteren. De provincie wil dit nu wel doen om mogelijk te maken dat de stikstofruimte die in de provincie vrijkomt ingezet kan worden in de gebiedsprocessen om de boeren hiermee te helpen. De stikstofbank is nodig om de stikstofruimte tijdelijk te parkeren met het oog op bepaalde doelen. Wanneer de provincie het extern salderen niet openstelt, kan er stikstofruimte verhandeld worden, aldus de spreker, en kan de provincie dit niet veilig houden voor de eigen doelen.

Mevrouw Hoek merkt op dat een tijd geleden in de Staten uitgebreid gesproken is over de grondbank. Zij vraagt wat het verschil is en welke rol de grondbank speelt.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de grondbank geen rol speelt en los staat van de stikstofbank. Wanneer een boerderij wordt opgekocht kan het zijn dat de provincie de grond in de grondbank plaatst. Begin 2023 is de strategische grondbank ingesteld met het doel dat de provincie de grond even kan vasthouden voordat hij hier een bestemming voor heeft.

De heer De Jong vraagt hoe kan worden voorkomen dat de provincie zich rijk rekent en valse perspectieven biedt over de waarde van de vrijvallende stikstofruimte. Deze is afhankelijk van de staat van de natuur. Wanneer de staat van de natuur verslechterd is de vrijgevallen ruimte minder waard. Vorige week was er een informatiesessie waarna geen vragen meer ingediend mochten worden. De spreker begrijpt dat dit een besluit gaat worden binnen GS en vraagt of het niet beter zou zijn als het instellingsbesluit en het beleid voor toewijzing van de stikstofruimte langs PS gaan komen.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat er bepaalde zaken zijn waarvoor GS-, en bepaalde zaken waarvoor PS aan de lat staat. GS hebben in de infosessie toegezegd eerst het voorgenomen besluit met PS te willen bespreken. Op basis daarvan zou het besluit mogelijk kunnen worden aangepast. Dat geldt voor de stikstofbank en een eventueel besluit over de uitgifte van de stikstof. Met betrekking tot de vrijgevallen ruimte beaamt de spreker dat men nooit kan zeggen dat de stikstof die in de stikstofbank zit bestemd kan worden en dat men altijd te maken heeft met het additionaliteitsvereiste. Het hangt af van de staat van de natuur in hoeverre men de stikstof uit kan geven. Hier zal altijd een berekening onderliggen.

De heer Overkleef heeft een aantal vragen:

- Volgens de beleidsregels mag latente stikstofruimte niet worden ingezet voor extern salderen. De minister zei echter in antwoord op Kamervragen dat de omvang en locatie van de latente ruimte onvoldoende in zicht is. In de Tweede Kamer heeft het kabinet middels een motie opgeroepen om alle mogelijke latente stikstofruimte in kaart te brengen om te voorkomen dat via extern salderen de emissie van stikstof juist toeneemt. Wanneer tot die tijd de controle op bedrijfsniveau alleen steekproefsgewijs haalbaar is, hoe gaat de provincie er dan concreet voor zorgen dat door de extern salderen de totale emissie niet toeneemt? Is het niet verstandiger om te wachten op uitvoering van de motie?
- De inzet van het kabinet is het afroombestand bij extern salderen te verhogen tot 40%. Dit gebeurt door de mogelijke inzet van latente stikstofruimte in het salderen te integreren. Hoe kijkt de gedeputeerde hier tegenaan?
- De minister kondigde in april aan dat in het voorjaar interbestuurlijke afspraken worden gemaakt voor het extern salderen. Kan de gedeputeerde van dat overleg een statusupdate geven?

Gedeputeerde Sterk meldt dat volgens haar het laatste overleg ermee te maken heeft dat de minister heeft aangekondigd in een van haar Kamerbrieven dat zij mogelijk de ruimte in de natuur wil verhogen naar 40%. Zij wil nog met een voorstel komen en in overleg met de provincies via het IPO. De latente ruimte is een technisch verhaal. Er zijn twee soorten latente ruimte, zegt de spreker: De latente ruimte die iemand nodig heeft voor de bedrijfsvoering omdat hij bijvoorbeeld op het ene moment meer koeien heeft dan op het andere moment. Daarnaast is er ruimte die nog niet in gebruik is genomen omdat iemand bijvoorbeeld wacht op een vergunning voor een schuur waarin koeien komen. Bij extern salderen gaat het om de gebruikte ruimte die op dat moment actueel is, en niet over de latente ruimte die nog niet is ingevuld in zijn vergunning. Het klopt dat vanuit het Rijk een gesprek is over de vergunningsplicht voor de latente ruimte omdat er veel loze ruimte wel vergund is maar nog niet benut wordt, waardoor er op papier stikstofuitstoot is maar in de realiteit nog niet. Het heeft consequenties voor de totale stikstofuitstoot wanneer de latente ruimte wel in gebruik wordt genomen. Hierover

zijn de gesprekken nog gaande en hier komt zijner tijd een Kamerbrief over. Hierover wordt PS uiteraard geïnformeerd, aldus de spreker.

De heer Van den Dikkenberg vraagt waarom de gedeputeerde ervoor heeft gekozen om in de externe salderingsregeling een realisatietermijn op te nemen die niet gebruikelijk is. Om als jonge boer in te groeien is het niet handig om op een driejaartermijn vastgepind te zitten vanwege de financiële boekhouding.

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat de provincie de regeling van het IPO heeft overgenomen zoals deze door alle provincies wordt gehanteerd. De termijn is geen bewuste keuze, maar het was wel een bewuste keuze om de regeling van het IPO over te nemen.

13. SB Utrechtse Monitor Duurzame Melkveehouderij

De voorzitter stelt voor om dit punt door te schuiven naar de vergadering van 24 mei.

De heer Nagtegaal zag liever dat agendapunt 14 werd verschoven.

De voorzitter geeft aan dat dit agendapunt niet in 20 minuten kan worden afgehandeld. Het agendapunt wordt doorgeschoven naar 24 mei.

14. Memo voortgang UPLG en gebiedsprocessen

De voorzitter meldt dat er twee opwaarderende fracties zijn voor dit agendapunt, de BBB en de PvdA. Zij vraagt of zij nog een toelichting willen geven hun motivering van die opwaardering.

Mevrouw De Boer meldt dat het opstellen van het UPLG spannend is, juist wanneer er zulke grote belangen zijn met zoveel betrokkenen en er verstrekkende keuzes gemaakt moeten worden. Het is logisch dat dit tot onzekerheid en zorgen leidt en het is goed dat er aandacht aan wordt besteed. Het Landbouwakkoord moet als basis dienen maar dat is er nog niet. De indruk die nu gewekt wordt is dat het Landbouwakkoord geregeld wordt door een niet erg besluitvaardig kabinet. Haar zorg is dat het een vaag plan gaat worden om alle betrokkenen tevreden te stellen en zonder doordachte lange-termijn-oplossingen. Aan een compromisachtig akkoord heeft men echter niets omdat dit nog geen perspectief biedt voor de agrarische sector en geen integrale aanpak voor het landelijk gebied. Spreker hoopt dat de gedeputeerde haar invloed zal uitoefenen om ervoor te zorgen dat het Landbouwakkoord wel goede handvatten voor het Utrechtse perspectief zal gaan bieden. In dit kader brengt zij alvast onder de aandacht dat de PvdA voorstander is van een lange termijnvisie voor bijvoorbeeld 20 jaar voor de landbouw. De PvdA is voorstander van een geïntegreerde aanpak met een eenduidig doel: Een leefbare provincie met gezonde mensen, dieren en omgeving.

De heer Cromwijk heeft voor de verkiezingen al een paar keer ingesproken over het UPLG. Hij vindt dat de landbouwsector hier te weinig mee is gemoeid en hij vindt het jammer dat het Webinar niet is doorgegaan. Hij gelooft dat er meer dan 500 aanmeldingen waren dus het leeft heel erg in de sector waarin men wil weten wat de doelen zijn en waar men aan toe is. Men moet zo spoedig mogelijk aan de gang, maar dit kan alleen met de sector. Hoe gaat men hier vaart achter zetten? De spreker denkt dat een Landbouwakkoord er waarschijnlijk niet gaat komen. Men moet aan de gang en wel zo snel mogelijk.

Mevrouw Kennedy meldt dat de ChristenUnie eveneens een opwaardeerverzoek had gedaan omdat in de memo werd gezegd dat de vertegenwoordigers van de agrarische sector en de natuurorganisaties betrokken zouden worden bij de uitwerking van de Startnotitie, en dat de resultaten zouden worden verwerkt in de Koersnotitie. Wat is de huidige stand van zaken en wanneer worden de agrarische vertegenwoordigers en de vertegenwoordigers van de natuurorganisaties betrokken? Wanneer wordt PS opnieuw betrokken?

Gedeputeerde Sterk antwoordt dat GS vorige week het Startdocument hebben vastgesteld. Dit is tot stand gekomen in overleg met de agrarische sector, de natuurorganisaties, de gemeenten en de waterschappen. Het is een eerste opzet voor het gebiedsprogramma. Hiervoor was een Webinar gepland en een gesprek in de gebieden, maar omwille van de verkiezingsuitslag heeft GS gemeend dat het beter was om hier een pauze in te maken en eerst te kijken hoe PS daarover te informeren en het Startdocument vast te stellen. Momenteel zitten GS in de tweede fase en werken toe naar een Koersdocument. Dit is de 50%-versie van het uiteindelijke programma dat GS in willen leveren op 1 juli. Op 25 mei is hiervoor een Webinar. Dit is een moment waarop GS kunnen informeren waar men zit in het proces. Het is van groot belang dat de boeren hierin op polderniveau gaan meedraaien. De agrarische sector is steeds betrokken. Zij worden bij het Koersdocument betrokken in een hackathon. Dit gebeurt ook met de natuurorganisaties en is al met de overheden gedaan om inhoudelijke input te leveren op de bestuurlijke tafels. De spreker heeft volgende week een apart bestuurlijk overleg met de landbouworganisaties, de natuurorganisaties en de gemeenten. Er wordt alles aan gedaan om iedereen me te nemen en goed te informeren. Men moet beseffen dat dit onder stoom en kokend water is bereikt terwijl er verkiezingen zijn geweest en veel niet duidelijk is. Zo wacht men nog steeds hoe de piekbelastersregeling gaat werken, wat dit betekent voor de provincies en hoe zij dit kunnen verwerken. De NDA's die de provincie wil

meenemen in de gebiedsprogramma's zijn net pas geregeld. GS doen zijn uiterste best, zegt de spreker, om iedereen erbij te houden. Het Koersdocument staat in juni geagendeerd. Zodra GS dit hebben vastgesteld zullen PS dit ontvangen en zal hier het gesprek over gevoerd worden. Er lopen op sommige plekken al gebiedsprocessen waar boeren met elkaar praten (Binnenveld of in Utrecht-West), maar dit moet na 1 juli een verdieping gaan krijgen wanneer de kaders duidelijk zijn. Hiermee kan de provincie aan de slag met alle inwoners in het gebied. Ten aanzien van het Landbouwakkoord zouden veel mensen invloed willen uitoefenen, maar men dient realistisch te zijn. Het IPO is betrokken bij het Landbouwakkoord en een vertegenwoordiger van de provincie zit hierbij aan tafel. De visie op de landbouw die de provincies hebben geschreven wordt hier ingebracht. Hieraan wordt steeds getoetst wat er besproken wordt. Als er een concept voorligt zullen GS dit met PS delen. GS willen toe naar een vernieuwing van de landbouwvisie maar willen eerst afwachten wat er in de gebiedsprogramma's komt te staan, en de regelingen die eraan komen. Daarna willen GS dit vorm gaan geven in een landbouwvisie voor een langere periode. PS zullen hier uiteraard bij worden betrokken. Het betreft een kaderstellende notitie waar PS een belangrijke stem in hebben.

De voorzitter meldt dat hiermee een einde is gekomen aan deze bijeenkomst. Zij schorst de vergadering. Die wordt op woensdag 24 mei om 9.00 uur voortgezet.

De voorzitter bedankt allen voor de aanwezigheid.

Toezeggingen

6. **Termijnagenda en lijst moties RGW**

Gedeputeerde **VAN MUILEKOM** zegt toe een infosessie te organiseren over het Programma Hart van de Heuvelrug.

7. **Rondvraag**

Gedeputeerde **STERK** zegt toe schriftelijk te zullen antwoorden op de vraag over de verhouding tussen de kerngebieden en de gebieden daaromheen, naar aanleiding van de vraag van de PvdD of er goed zicht is op de vogelstand in de kerngebieden ten opzichte van het gedrag van vogels daarbuiten.

Gedeputeerde **STERK** zegt toe uit te zoeken of het mogelijk is om aan te sluiten bij een LIFE IP EU-project in Estland waarbij het verband wordt onderzocht tussen predatie, predatorenbeheer en broedende vogelsoorten.

9. **SB Ontwerp Provinciaal Programma Wonen en Werken 2023**

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe de afspraak om 2/3 betaalbaarheid beter te omschrijven in het volgende Ontwerpprogramma.

Gedeputeerde **VAN ESSEN** zegt toe later dit jaar met een informatiesessie over regionale uitgifteafspraken bij bedrijventerreinen.

12. **SB Vaststellen subsidieregeling verplaatsing en beëindiging veehouderijen & SB instrumenten stikstofaanpak**

Gedeputeerde **STERK** zegt toe schriftelijk terug te zullen komen op de vraag of het met betrekking tot de Europese regeling klopt dat de regeling die nu voorligt getoetst is aan een verlopen regeling.